БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1925 чылда үндезилеттингеН

1963 ч. ОКТЯБРЬ 18 ПЯТНИЦА № 248 (5652).

Өртээ 2 көп.

Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Бүгү күштерни СЭКП-ниң Программазын, партияның XXII съездизиниң шиитпирлерин күүседиринче!

Коммунизмниң тиилелгезинче, бурунгаар!

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 46 чыл оюнга

СЭКП ТК-НЫҢ КЫЙГЫРЫГЛАРЫ

1. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 46 чыл ою делгерезин!

2. Кижи төрелгетенниң төөгүзүнге чаа үени — капитализмниң буураашкынының болгаш коммунизмниң бадыткаттынып тургустунарының үезин ажыткан Улуг Октябрьга алдар!

3. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Бүгү күштерни СЭКП-ниң Программазын, партияның XXII съездизиниң шиитпирлерин күүседиринче!

Коммунизмниң тиилелгезинче, бурунгаар!

4. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының тиилелгелиг тугу, бүгү делегейниң ажылчы чоннарының күчүлүг идейлиг чепсээ — марксизм-ленинизм делгерезин!

5. Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

6. Ажылчын ангының болгаш бүгү ажылчы чоннарның дайынчы авангарды — акы-дуңма коммунистиг болгаш ажылчын партияларга чалбыыштыг байыр!

7. Москва Чөвүлел хуралдарының Декларациязынга болгаш Медеглелинге үндезилээш бүгү делегейниң коммунистериниң улуг армиязының чангыс эви болгаш сырый каттыжыышкыны делгерезин!

Мөңге дириг, бүгүдеге тиилелгелиг марксисчи-ленинчи өөредиг делгерезин!

8. Пролетаржы интернационализмниң тугун бедик тудаал!

9. Тайбың, демократия болгаш социализм дээш демиселге бүгү чурттарның ажылчы чоннарының хөделиишкиннериниң чаңгыс эви быжыгып турзун!

10. Реакциядан качыгдааннарга, капиталга хоругдаттырганнарга хосталга!

11. Делегейнин улустары! Колониалдыг кулданыышкынның бужар системазын бүрүн болгаш туюлунга чедир узуткаары дээш, империалистиг хамаарылганың бүгү хевирлеринге удур демисежинер!

12. Бүгү чурттарның улустары! Ядролуг шенелделерни хоруур дугайында Москва керээзи — улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чымчадырынче баштайгы боттуг базым. Чепсегленнишкинни бүгү-ниити база бүрүн дүжүрери дээш, оран-делегейге быжыг болгаш бузулбас тайбың дээш идепкейлиг демисежиңер!

13. Делегейниң улустары! Серемчилелдиг болунар, дайынның империалистиг кыпсыкчыларының чимзениишкиннерин сойгаланар! Монополияларның күчүлелинге, реакцияның болгаш милитаризмниң тендээшкининге удур демиселди күштелдириңер!

14. Бүгү чурттарның улустары! Герман тайбың керээзин чарарын база Барыын Берлинни чепсээн дүжүрген хостуг хоорай болдурарын негенер!

15. Делегейниң ажылчын ангызының төлү, хостуг, бот-эргелиг, социализмниң база коммунизмниң оруубиле чоруп орар — делегейниң социалистиг системазы делгерезин!

Социализмниң бүгү чурттарының улустарының акы-дуңма найыралы болгаш чаңгыс эви делгерезин!

16. Социализмни тургузуп турар Кыдат Улус Республиканың ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет Эвилелиниң болгаш Кыдаттың улуг улустарының аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

17. Социализмни тургузуп турар Албаниянын Улус Республиказының ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш албани улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

18. Социализмни тургузуп турар Болгарияның Улус Республиказының ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш болгар улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

19. Социализмни тургузуп турар Венгр Улус Республиканың ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш венгр улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

20. Социализмни тургузуп, демократтыг эгелерге бодунуң чуртунуң тайбың каттыжары дээш демисежип турар Вьетнамның Демократтыг Республиказының ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш вьетнам улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

21. Социализмни тургузуп турар Герман-Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш герман улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

Герман Демократтыг Республика делгерезин!

22. Социализмни тургузуп, демократтыг эгелерге бодунуң чуртунуң тайбың каттыжары дээш демисежип турар Көрей Улус-Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш көрей улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

23. Социализмни тургузуп, америк империалистерниң агрессчи халдаашкыннарындан бодунуң Төрээн чуртучуң хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун эрес-маадырлыы-биле камгалап турар Кубаның маадырлыг улузунга акы-дуңманың байыры! Куба республика делгерезин!

Совет болгаш куба улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

24. Бүгү делегейниң улустары! Революсчу Кубага удур империалистерниң өнчүк-чөңгээлерин соксадыры дээш демисежинер!

Хосталгага ынак куба улуска удур өжээннешкек хөделиишкиннерден, контрреволюстуг идегеттерни деткиириндан АКШ-тың агрессчи бөлүктериниң ойталаарын негенер — ол чокка улустар аразының дүшкүүрлүг чоруунуң ёзулуг чавырлыышкынын чедип алыры болдунмас!

Кубадан холуң ырат!

25. Социализмни тургузуп турар Моол Арат Республиканың ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш моол улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

26. Социализмни тургузуп турар Польша Улус Республиканың ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш польша улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

27. Социализмни тургузуп турар Румын Улус Республиканың ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш румын улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

28. Социализмни тургузуп турар Чехословак Социалистиг Республиканың ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш чехословак улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

29. Социализмни тургузуп турар Югославияның Социалистиг Федеративтиг Республиказының ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш югослав улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

30. Улуг индий улуска изиг байыр! Совет Эвилели биле Индияның улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга делгереп, быжыгып турзун!

31. Улуг индонези улуска изиг байыр!Совет Эвилели биле Индонезияның улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга хөгжүп, быжыгып турзун!

32. Улуска удур саттынысчы ёзу-чурумга болгаш америк империализмниң чепсектиг интервенциязынга удур, бодунуң Төрээн чуртунуң демократтыг эгелерге каттыжары дээш хостакчы демиселди чорудуп турар Мурнуу Вьетнамның эрес-маадырлыг улузунга изиг байыр!

33. Бодунуң Төрээн чуртунуң тайбың катап каттыжары дээш демисежип турар мурнуу Көрейниң эрес-дидим улузунга изиг байыр!

34. Нейтралдыг, хамаарышпас болгаш демократтыг лаосту тургузарының оруунда кирген, лаос улуска изиг байыр!

35. Тайбың дээш база боттарының чурттарының национал хамаарышпас чоруун быжыглаары дээш демисежип турар Бирманың, Цейлоннуң, Камбоджаның, Непалдың улустарынга изиг байыр!

36. Афган улуска изиг байыр! Совет Эвилели биле Афганистанның аразында чаагай кожа-хелбээ харылзаалар быжыгып, хөгжүп турзун!

37. Колониализмни бүрүн узуткаары болгаш бодунуң хамаарышпас чоруун быжыглаары дээш демисежип турар араб чурттарның улустарынга изиг байыр!

38. Каттышкан Араб республиканың улузунга изиг байыр! Совет Эвилели биле Каттышкан Араб республиканың аразында найыралдыг харылзаалар хөгжүп турзун!

39. Хамаарышпас, демократтыг күрүнени тургузуп турар Алжирниң маадырлыг улузунга изиг байыр! Совет Эвилели биле Улус демократтыг Алжир Республиканың аразында найырал болгаш кады ажылдажылга хөгжүп, быжыгып турзун!

40. Колониалдыг кулданыышкындан хосталган, боттарының хамаарышпас чоруун быжыглаары дээш, национал экономиказын база культуразын хөгжүдери дээш эрес-дидим демисежип турар Африканың күрүнелериниң улустарынга изиг байыр!

41. Африканың колониалдыг кулданыышкындан хосталыры дээш, хосталга база национал хамаарышпас чорук дээш демисежип турар улустарынга изиг байыр!

42. Боттарының чурттарының хамаарышпас чоруун быжыглаары дээш империализмге удур демисежип турар Латин Американың улустарынга изиг байыр!

43. Бүгү делегейде быжыг тайбының эрге-ажыктарынга Англияның, Американың Каттышкан Штаттарының, Францияның, Италияның болгаш Совет Эвилелиниң улустарының найыралы база кады ажылдажылгазы делгерезин!

44. Германияның Федеративтиг Республиказының милитаризмге база фашизмниң катап төрүттүнерингe удур демисежип турар ажылчы чоннарынга болгаш бүгү депшилгелиг күштеринге изиг байыр!

45. Фашистиг ёзу-төреге удур, демократтыг хосталгалар дээш эрес-дидим демиселди чорудуп турар Испанияның база Португалияның улустарынга акы-дуңманың байыры!

46. Совет Эвилели биле Финляндия Республиканың аразында найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

47. Совет улус биле Швецияның, Норвегияның, Данияның, Исландияның улустарының аразында найыралдыг харылзаалар хөгжүп, быжыгып турзун!

49. Бодунуң чуртунуң бүрүн хамаарышпас чоруу дээш, америк шериг базаларынга удур, кожазы күрүнелер-биле тайбың база найырал дээш демисежип турар япон улуска изиг байыр!

50. Совет Эвилелиниң тайбыңга ынакшылдыг ленинчи даштыкы политиказы делгерезин!

51. Тиилелгелерниң оңмас алдары-биле бүргеттингеН Совет Чепсектиг Күштер делгерезин!

52. Совет дайынчылар! Дайынчы болгаш политиктиг белеткелге чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алыңар, серемчилелдиг болунар, кандыг-даа агрессорну чылча шаварынга кезээде белеН болунар!

53. Бистиң чуртувустуң ажылчын ангызының болгаш колхозчу тараачыннарының бузулбас эвилели делгерезин!

54. ССРЭ-ниң улустарының бузулбас чаңгыс эви болгаш акы-дуңма найыралы делгереп, быжыгып турзун!

55. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Бүгү күштерни коммунизмниң материал-техниктиг базазын тургузарынче!

56. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Бүгү улустуң социалистиг чарыжын улам калбартыылы! Чеди чылдың бешки чылының планын хуусаа бетинде күүседиили!

57. Коммунистиг күш-ажылдың коллективтеринге болгаш шалыпчыларынга, бүдүрүлгениң мурнакчыларынга болгаш чаартыкчыларынга алдар!

58. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Бистин чуртувустуң күчү-шыдалының болгаш чоннуң чаагай байдалын улам ынай өстүреринин үндезини — социалистиг өнчүнү бүгү хемчег-биле быжыгланар!

59. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Ажыл кылбас кижи чем чивес деп коммунизм тургузукчуларының принцивин чайгылыш чокка боттандыры дээш демисежинер!

60. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн чүткүлдүг бедидинер! Бүдүрүлге күчүлерин болгаш иштики өске-даа курлавырларны эң долузу-биле ажыглаары дээш, бедик шынарлыг продукцияны бүдүрүп үндүрерин көвүдедири дээш демисежинер!

61. Үлетпүрнүн, тудугнун болгаш транспорттун ажылдакчылары! Комплексилиг механизацияны болгаш автоматизацияны боттандырыңар, эртемнин, техниканың болгаш мурнакчы дуржулганын чедиишкиннерин бүдүрүлгеге дидими-биле нептерединер!

62. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Күрүнениң акша-хөреңгилерин камналгалыг чарыгдаарын чедип алынар! Ажыл-агыйжы эвес, артык чарыгдал үндүрер болгаш төтчеглекчи чорук-биле демисежинер!

63. Үлетпүрнүн, көдээ ажыл-агыйнын тудугнун болгаш транспорттун ажылдакчылары! Капитал салыышкыннарны эң бодамчалыг болгаш камналгалыг ажыглаары дээш демисежинер! Ажыглалга кирер эң чугула тудугларга курлавырларны мөөнненер!

64. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузарынга, чоннуң чаагай байдалын улам ынай бедидиринге химия улуг рольдуг болур. Химия үлетпүрүн дүрген хөгжүдери дээш демисежинер!

65. Химия үлетпүрүнүн ажылдакчылары! Көдээ ажыл-агыйны улам ынай көдүрери дээш минералдыг чемишчидилгелерни болгаш үнүштер камгалаарының химиктиг чүүлдерин бүдүрерин дыка көвүдедири дээш демисежинер! Химия бүдүрүлгелериниң чаа күчүлерин эң дүрген ажыглалга киирип, шингээдип ажыглаңар!

66. Совет металлургтар болгаш дагжылар! Руда тывыжын, шой, кан, прокат, хоолайлар, өннүг болгаш ховар металльдар бүдүрерин көвүдединер!

67. Совет энергетиктер, электростанцияларның болгаш электри четкилериниң тудугжулары болгаш эптекчилери! Энергетиканы хөгжүдериниң темпилериниң мурнап турарын хандырынар, энергия системаларын тударының болгаш ажыглалга киирериниң бот-үнезин чиигединер!

68. Машина тудуунун болгаш прибор тудуунун ажылдакчылары! Бүдүрүлгениң техниктиг депшилгези болгаш специализастаашкыны дээш чүткүлдүг демисежинер! Улус ажыл-агыйын эң чаа машиналар-биле болгаш приборлар-биле эң дүрген чепсегленер!

69. Нефть болгаш газ үлетпүрүнүн ажылдакчылары! Чуртка улам хөй нефтини болгаш газты берээлинер!

70. Совет геологтар! Бистиң Төрээн чуртувустун чер иштинде эгээртинмес байлактарын эң дүрген ажыдыңар!

71. Хөмүр даш үлетпүрүнүн ажылдакчылары! Даг техниказын эң долузу-биле ажыглаары дээш демисежинер! Хөмүр даштың бот-үнезин чиигедип шынарын экижидинер!

72. Совет тудугжулар! Тудуг ажылдарының темпилерин болгаш шынарын бедидинер! Эки шынарлыг, каас-чараш болгаш камналгалыг бажын-балгаттарны тудунар!

73. Тудуг материалдарының үлетпүрүнүн ажылдакчылары! Тудуг индустриязын хөгжүдүнер! Цемент, чаа тудуг материалдарын болгаш чыып-эптээр конструкцияларны бүдүрерин көвүдединер!

74. Ыяш, ыяш болбаазырадыр болгаш саазын үлетпүрүнүн ажылдакчылары! Чуртка бедик шынарлыг хөй ыяшты, бажың эт-севин, целлюлозаны болгаш саазынны берээлинер!

75. Чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнүн ажылдакчылары! Бараанларны болгаш аъш-чем продуктуларын бүдүрерин көвүдединер, ассортиментизин калбартып, шынарын экижидинер!

76. Балык үлетпүрүнүн ажылдакчылары! Балык тударын көвүдединер, балык продуктуларының шынарын экижидип, бот-үнезин чиигединер!

77. Совет транспорттун ажылдакчылары! Транспортту сайзырангайжыдып, амгы үениң техниктиг херекселдери-биле чепсегленер! Чүүктер чедирериниң хуусааларын кызырынар, пассажирлерни улам эки хандырыңар!

78. Харылзааның ажылдакчылары! Харылзааның чепсектерин хөгжүдүп, сайзырангайжыдынар! Чонну хандырарын экижидинер!

79. Колхозчулар болгаш совхозтар ажылдакчылары! Тараажының ат-алдарын үнеленер! Көдээ ажыл-агыйнын бүгү адырларының улам ынай көдүрлүүшкүнү дээш чүткүлдүг демисежинер! Бүгү колхозтарның болгаш совхозтарның орулгалыг ажылдаарын чедип алынар, хожудан турар ажыл-агыйларны мурнакчыларны деннелинге чедир көдүрүнер!

80. Чер болгаш мал ажылының продуктуларын бүдүрер база күрүнеге садар талазы-биле планнарны болгаш социалистиг хүлээлгелерни чедиишкинниг күүседкен көдээ ажыл-агыйнын ажыл-ишчилеринге алдар болгаш мактал!

81. Көдээ ажыл-агыйнын ажыл-ишчилери! Тарааны бүдүрерин көвүдедири — колхозтарның болгаш совхозтарның эң чугула сорулгазы! Тараа болгаш тараа-бобы культураларының дүжүттүүн бедидери дээш демисежиңер!

82. Колхозчулар, совхозтарның ажылдакчылары, көдээ механизаторлар! Механизацияны, эртемниң чедиишкиннерин болгаш мурнакчы дуржулганы дидими-биле нептерединер! Техниканы эң кызымаккай өөреніңер, эки ажыглаңар база камнанар!

83. Көдээ ажыл-агыйнын ажыл-ишчилери! Суггаттыг черлерни бүгү хемчег-биле калбартынар, тарааны болгаш өске-даа көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин көвүдедиринге суггаттыг черлериниң байлактыг аргаларын эң дээре ажыглаңар!

84. Көдээ ажыл-агыйнын ажылдакчылары! Тараа, техниктиг болгаш мал чеми культураларның дүжүдүн бедидеринге чер-черниң чемишчидилгезин болгаш минералдыг чемишчидилгелерни эң ажыктыг ажыглаарын чедип алынар!

85. Колхозчулар болгаш совхозтар ажылдакчылары! Ниитиниң мал ажылын бүгү хемчег-биле хөгжүдүнер! Чем-суурну быжыглаңар, мал чемнерин бодамчалыг ажыглаңар! Эт, сүт, саржаг, чуургалар болгаш өске-даа продукция бүдүрерин көвүдединер!

86. Кур черлериниң ажыл-ишчилери! Чаа черлериниң байлаан чүткүлдүг ажыглаңар, тараа, эт, сүт бүдүрерин көвүдединер, коммунистиг тургузуушкуннун бүгү-улусчу хөрээнге салыышкынны көвүдединер!

87. Эр, хөрээжен колхозчулар! Колхозчу демократияны хөгжүдүнер! Колхоз — тараачыннарга коммунизмниң школазы!

88. Садыгның, ниитиниң чемненилгезиниң болгаш коммунал-чурттарга ажыл-агыйының ажылдакчылары! Чонну хандырарының бедик культурязы дээш демисежиңер!

89. Совет албан черлериниң ажылдакчылары! Массалар ортузунга организакчы болгаш кижизидилгелиг ажылды күштелдириңер! Бюрократизмни дазылындан тура тыртынар, ажылчы чоннарның хереглелдеринге болгаш негелделеринге дыннангыр болунар!

90. Эртемниң болгаш дээди өөредилге черлериниң ажылдакчылары! Эртемниң улам ыңайгы чечектелнишкини дээш, техниктиг депшилге дээш демисежиңер! Коммунизм үезиниң төлептиг тускай эртемниглерин белеткенер!

Мурнакчы совет эртемге алдар!

91. Кайгамчыктыг космос корабльдериниң тургузукчулары — совет эртемденнерге, конструкторларга, инженерлерге, техниктерге болгаш ажылчыннарга алдар!

Шылгарангай совет космонавтарга алдар!

92. Чечен чогаалдың болгаш уран чүүлдүн ажылдакчылары! Чогаалдарның партийжи болгаш улусчу болуру, бедик идейлиг болгаш уран мергежилдиг болуру дээш демисежиңер! Коммунизм тургузукчуларының маадырлыг ажыл-херектериниң улуг-чаагайын болгаш чаражын, бистиң амыдыралывыска чаа, коммунистиг харылзааларның тиилелгезин чайыннандыр көргүзүнер!

93. Парлалганың радионун болгаш телевидениениң, ном үндүрер черлериниң болгаш культура-чыдыышкын албан черлериниң ажылдакчылары! Коммунизмниң тиилелгези дээш партияның демиселинге ооң дайынчы дузалакчылары болуңар!

94. Улус чыдыышкынының ажылдакчылары! Уругларның өөредилгезиниң шынарын бедидинер, күш-ажылга ынак болурунун, коллективизмниң, коммунизмниң хөрээнге бердинериниң ёзузунга оларны кижизидинер!

95. Медицина ажылдакчылары! Ажылчы чоннарны хандырарын экижидинер! Медицина эртеминиң эң чаа чедиишкиннерин практикага нептерединер!

96. Бистиң бүгү-улусчу социалистиг күрүневис делгерезин!

97. Эрге-чагырганың ёзулуг улусчу органнары— ажылчы чоннар депутаттарының Советтери делгерезин!

Совет социалистиг демократия хөгжүп, быжыгып турзун!

98. Коммунизмниң школазы — совет профэвилелдери делгерезин!

99. Коммунистиг ниитилелдиң идепкейлиг тургузукчулары — совет хөрээженнер делгерезин!

100. Коммунистиг партияның шынчы дузалакчызы болгаш кур күжү—ленинчи комсомол делгерезин!

101. Аныяк оолдар болгаш кыстар! Коммунистиг ёзу-биле ажылдаарынга болгаш чурттаарынга чүткүлдүг өөреніңер!

Алдарлыг совет аныяктар делгерезин!

102. Пионерлер болгаш школачылар! Билиглерни шудургу шингээдип алыңар, күш-ажылга ынак болунар, ону хүндүленер! Ленинниң хөрээ дээш, коммунизмниң хөрээ дээш идепкейлиг демиселчилер болурунга белеткениңер!

103. Коммунистер болгаш комсомолчулар! ССРЭ-ге коммунизмни тургузары дээш бүгү улустуң демиселиниң авангарды болунар!

104. Коммунизмниң маадырлыг тургузукчузу, оран делегейге тайбың болгаш бүгү кижилерниң аас-кежии дээш эрес-дидим демиселчи—улуг совет улуска алдар!

105. Партияның болгаш чоннуң бузулбас улуг сырый каттыжыышкыны делгерезин!

106. Совет Социалистиг Республикаларның Эвилели делгерезин!

107. Бистиң төрээн Совет чазаавыс делгерезин!

108. Ленинниң тургусканы Совет Эвилелиниң алдарлыг Коммунистиг партиязы делгерезин!

109. Чер кырында бүгү улустарга Тайбыңны, Күш-ажылды, Хосталганы, Дөн эргени, Акы-дуңмалышкы ёзуну болгаш Аас-кежиин тургузуп, бадыткал турар коммунизм делгерезин!

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТӨП КОМИТЕДИ.

Партийжи удуртулганы экижидер

(Улуг-Хемниң партия конференциязы)

СЭКП Төп Комитединиң ноябрь болгаш июнь Пленумнарының шиитпирлерин амыдыралга канчаар боттанғ ырып турарының дугайында айтырыгны Улуг-Хемниң коммунистери районнуң XIX партия конференциязынга чугаалашкан. СЭКП-ниң XXII съездиниң төөгүлүг шиитпирин боттандырбышаан, бистиң чуртта коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгаларынга холбаштыр партия организациязы, оон бүгү ажыл-чорудулгазын эде тургузаарын, хөгжүдениң амгы үе-чадазында совет улусту кижизидериниң чаа, улам-ааханы сорулгаларын айыткан Төп Комитеттиң Пленумнарының шиитпирлериниң улус ужур-дузазын илеткелчи, партком секретары эш **С. Чамар** болгаш конференцияга санал берген делегаттар ажыл-ишке холбаштыр демдеглеп эткен.

Районнуң партия организациязы Пленумнарның ол документилерин бодунуң ажыл-чорудулгазынга программа болдурбушаан, ону боттандырарынга тодаргай хемчеглерни ажылдан кылган болгаш бо аразында чамдык чедиишкиннерлиг болганын конференция айыткан. Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң түңнелдерин конференция бүгү тала-биле ханы анализтеп көрбүшаан, районнуң мурнунда салдынган сорулгаларны күүседиринде улуг четпестер барын, арга-курлавырларны четче ажыглавайн турарын онзалап демдеглээн.

ЧЕР АЖЫЛЫНЫҢ КУЛЬТУРАЗЫН БЕДИДЕР

Тарылга шөлүнүң тургузуун экижидер, чер ажылында механизацияның деннелин бедидер, әртемниг болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиннерин ажыглаар талазы-биле боттуг хемчеглер алдынмайн турар. Районнуң колхозтары болгаш совхозтары, мурнунда сиген тарылгазы әәлеп турган черлерден сөөлгү ийи чылдарда 10 мүң гектарны кызыл-тас шөлүнге, 3 мүң гектарны кукуруза олуртурунга ажыглаан болза-даа, чер ажылының культуразы чавыс болуп үргүлүлевишаан.

Агротехниктиг негелдени шыңгыы сагывайн турарындан районнуң тарылга шөлүнүң хөй кезиин бок үнүш шыва алган. Чайгы болгаш күскү аңдарылганы багай организастааны-биле часкы аңдарылга (бо чылын 39 мүң ажыг гектар) көвүдээш, тарылганы орайтадып, ажылдың шынарын, ыланғыя дүжүттү кудуладып турар. Ол ышкаш черни кыдыра чарар, оорганалай аңдарар чоруктар барын «УТКА 25 чылы» совхозтуң комбайнери эш **Данзы-Белек** тодаргай чугаалаан.

Районда суггаттыг чер 12000 (оон иштинде тарылга шөлү 10000) гектар ажыг, а херек кырында ону бүрүн ажыглавайн турар. «Чодураа» колхозтуң даргазы эш **Кошкар-оол** бодунуң саналынга, дыка хөй суггат бугалары әәлел чогундан ам шуут ажыглалдан үнгенин шугумчүлээн.

Үредин белеткелинче, оон үнүштүг шыварын бедидеринче кошкак кичээнгей салып турарын конференция демдеглээн. Ол ышкаш органиктиг чемишчидилгени чыылдырар, ону тарылга шөлүнче чогуур ийүнде сөөртүр хемчеглерни багай организастап турар. «Найырал», «Улуг-Хая» совхозтарның болгаш «Х Улуг хурал» колхозтуң мөөңнеттинген дыка хөй өдөө чемишчидилгеге ажыглаттынмайн үрелгени илерээн.

Кукурузаның бедик дүжүдүн өстүрүп ап болурунуң аргазын Опай Ыглаашпай, Сундуй Дамдын-оол болгаш өскелериң-даа әрткен чылгы үлегери көргүскен. Ол дуржулганы бүгү-ниитиниң ажыглалы болдурбайн, чайгы ажаалданы багай организастаан. Оон түңнелинде районда бо чылын чөгенчиг чавыс дүжүт алган, олуттан 9650 гектарның хөй кезии үнмээн.

Чер ажылында бо бүгү улуг четпестерниң кол чылдагааны удуртулганың кошкаанда, кижилер, кадрлар-биле ажылдың четпес тургустунгында. «Күш-ажылдың хостуу» колхозта парторганизация секретары эш **Марташ** бодунуң саналынга Улуг-Хем парткомунуң болгаш Чөөн-Хемчик бүдүрүлге эргелелиниң кадрлар-биле ажылында улуг четпестерни тодаргай чижектерге көргүскен. Техниканы, ыланғыя тракторларны үргүлчүлүг ажыглаарынга, оларны ийи әалчегде үзүктел чок ажылдадырынга четчир механизатор кадрларны белеткәәри, оларның билиин улам бедидери чугула.

АЖЫЛ-АГЫЙНЫҢ АМГЫ КОЛ АДЫРЫ

Районнуң мал ажылында чамдык чедиишкиннер бар-даа болза, олче кошкак кичээнгей салганындан улуг четпестер бары конференцияга илерээн. Мал өстүрериниң планы күүседтинмээн. Төрүүр малдың кызыраашкыны ам-даа бедик хевээр, бо чылын 100 башка онааштыр үүгле 65 бызаа, 57 хураган алдынган. Ол ышкаш малдың янзы-бүрү чылдагаан-биле хораар чоруун делегаттар шыңгыы шугумчүлээн.

Малга чем барда мал ажылының продуктулары база бедик болур. Ажылды эгезинден багай организастааны-биле бо чылын район сиген белеткәәр планын үүгле 43 хуу күүсеткен, а силос салыышкынын шуут үзүлген. Октябрь 10-га чедир белеткәән силос планга удур үүгле 5 хуу болган.

Байдал ындыг дүвүренчиг турда, чамдык ажыл-агыйлар будук-бүрү чемнерни, мал чеминге херектиг өске-даа үүлдерни белеткәәр ажылды организаставайн турары четпес, хамык саван тараа шөлдеринде хевәәр. Арыг-Бажы салбыр 1000 ажыг гектарның саванын аңгыс-биле кады аңдарышкан чорукту «Улуг-Хал» совхозтуң үчётчиги эш **Тембрел** хөмүдап чугаалаан. Ол ышкаш малга чаа кажаалар немей тудар, бар кыштаглары септәәр ажыл дыка хожудап турарын «Х Улуг хурал» колхозтуң сүт-бараан фермазының үчётчиги эш **Биче-кыс** болгаш өске-даа делегаттар шыңгыы шугумчүлээн.

Ажыл-агыйның кол адыры—ниитиниң мал ажылында удуртулганың четпезинден район күрүнеге әзәт белеткәәр планын октябрь 10-га чедир үүгле 65,7 хуу, сүтү — 78,7 хуу болгаш дүктү—85,8 хуу күүседткен. Бо талазы-биле улуг четпестер барын «Найырал» совхозтуң директору эш **Хвостов** миннип чугаалаан.

Ажылдың чугула участогу—мал ажылынга билии шыырак, ажылга үлегерлиг кижилерни, ыланғыя коммунистерни быжыглаар айтырыгны партком болгаш райкүүском четпес боттандырып келген. Чижээ, районда 481 кадарчылардан үүгле 106 кижи коммунист, а 200 ажыг саанчылардага коммунист үүгле 12 болуп турар. Мал ажылында ол бүгү четпестерни дарый чайладыр, малдың уксаазын экижидер болгаш продуктулуун белдер талазы-биле боттуг хемчеглерни алырын конференция негээн.

ПЛЕНУМНУҢ ШИИТПИРИН БОТТАНДЫРБЫШААН

СЭКП Төп Комитединиң ноябрь Пленумунуң шиитпирин удуртулга болдурбушаан, үлетпүрүңү, тудугнуң болгаш транспорттуң ажылын экижидеринге Улуг-Хемниң партия организациязы чамдык хемчеглерни ап чорутканын болгаш боттандырып турарын конференция айыткан. Бүдүрүлге комбинадының коллективи тос айларда ниити продукция планын 105 хуу, бараанныг продукцияның онаалдазын 104 хуу күүседткен.

Тудуг ажылы мурнукузундан әлән экижээн. Районда тудуг участогу тос айларның планын 114 хуу күүседткен азы чуртталганың 102 бажыңарын, малдың 25 кажааларын болгаш культура-амыдыралдың 7 тудугларын ажыглалда киирген. Бо ажылды «Чодураа» болгаш «Х Улуг хурал» колхозтарда база багай әвес чорудуп турар.

Мооң-биле кады улуг четпестер бары конференцияга илерээн. Бүдүрүлге комбинады продукцияның ассортимент талазы-биле онаалдазын ыракта чедир күүсетпээн. Коллективте күш-ажылдың чуруму четпес, кадрларның үнер-кирер чоруу хөй, продукцияның бот-үнезин чиигедири дээш демисел кошкак. Ол ышкаш тудугларның шынары куду, чарыдал улуг, ажыл төлевиринден күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү хожудап турарын конференция буруу шаап көрген.

Шагаан-Арыг автоажыл-агый чери тос айларның сөөртүлге планын тонна болгаш тонна-километр талазы-биле ыракта чедир күүсетпээнин АТК-ның начальниги эш **Мышанский** конференцияга миннип чугаалаан. Коллективте социалистиг чарышты удуртурун кошкаткан, кижизидилге ажылының четпезинден арагалаар, күш-ажылдың чурумун үрээр чоруктар чайлаттынмайн турар.

Коммунал хандырылга болгаш садыг организацияларының ажылында улуг четпестер барын район прокурору эш **Додук**, «Найырал» совхозта райкоом даргазы эш **Потылицын** болгаш конференцияга санал берген өске-даа эштер тодаргай фактыларга көргүскен. Бир әвес парткомуң бюрозу, райсоветтиң күүскому ажылхеректи харыылап турар кижилерден негелдени дыңыткан, удуртулганы экижиткен болза, четпестер чогуур ийүнде чайлаттынган турар ийик. Бо талазы-биле районда партия-күрүне контролюнуң комитединиң ажылын улам дээштиг болдурарын конференция айыткан.

АМГЫ НЕГЕЛДЕНИҢ ДЕҢНЕЛИНГЕ

Партияның бүгү идеологтуг ажылын коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгаларынга бүрүн холбаштыр, ниитилел хөгжүлдезиниң чаа үе-чадазының бедик негелделеринге дүүштүр чорударын СЭКП Төп Комитединиң июнь Пленуму онзалап айыткан. Әрткен өредилге чылында партия чырыдышкынының районда бүгү хевирлери СЭКП-ниң Программазын, партияның XXII съездиниң документилерин болгаш Төп Комитеттиң ноябрь Пленумунуң материалдарын ханы өөренирин уламчылап турган. Ындыг болза-даа, районо, «Сельхозтехниканың» район салбыры ышкаш организацияларга, «Күш-ажылдың хостуу» колхозка болгаш «УТКА 25 чылы» совхозка үүгле кичээлдер үстүп турган әвес, харын чамдык белгүмнер шуут тараан турган.

Пленумнуң материалдарын пропагандалаарынга парлалганы, радиону, кинону болгаш бүгү культура албан черлерин калбаа-биле ажыглап турар. Районда 36 агитколлектив, 4 агиткультбригада, 21 киноустановка болгаш 18 клуб, 17 библиотека ажылдап турар. Мооң-биле кады культура албан черлериниң ажылында улуг четпестер бар. Кызыл-Даг, Хайыракан, Үрбүн, Арыг-Бажы ышкаш чамдык черлерде культура одаглары ажылдавайн турар, көскү агитация дериттинмээн, кышка белеткел хандыртынмаан.

«Билиг» ниитилелдің район салбырының, оон бөлүктериниң болгаш секцияларының лекторлары бо чылын 900 хире лекцияны номчаан. Ай бүрүзүнүң ийиги неделязында әәлчеглиг четверг» дээр, агитаторларның үнүүшкүнүн организастап турары чаңчыл болган. Бо талазы-биле улуг четпестер барын база айтыр херек. Зоотехник Тур. башкы Сартыков, колхоз даргазы Кошкар-оол, инженер Соколов, агроном Доровских ышкаш чамдык эштер чон ортузунга илеткелдер болгаш лекциялар кылбайн турар.

Улус өредилгезиниң айтырыында чамдык чедиишкиннер барын конференция демдеглээн. Районда 3 ортумак, 14 сес чыл, 7 эге школалардан аңгыда, ажылчын болгаш кедөө аныяктарның 5 школазы ажылдаар. Ындыг болза-даа районнуң школаларында өөреникчилер чыылдазы октябрьга чедир узамдыккан, а аныяктарның кежээки школазы амдаа ажылдап эгелевээн. Ол ышкаш бижик билбес болгаш биче билирлерниң үчёдун амга чедир тодаргай тургуспаан. Бо талазы-биле боттуг хемчегни алырын конференция негээн.

Улуг-Хемниң партия конференциязының ажылынга СЭКП обкомунуң бюро кежигүнү эш **Т. Норбу** киржип, районнуң ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунга партийжи удуртулганы экижидеринге тодаргай саналын берген.

В. БАИР.

ХЛЕБ—ЧОННУҢ БАИЛАА

ТӨТЧЕГЛЕКЧИЛЕР

Бо чылдың сентябрь айның төнчүзүнде Бии-Хем райсоветтиң күүскомунуң күүсекчи комитединиң администрация комиссиязы Туран хоорайның Пролетарская кудумчузунуң № 27 бажында чурттап турар Михаил Кудря болгаш Туран хоорайның Майская кудумчузунда 127 дугаар бажыңның чурттакчызы Измоденов оларның дугайында айтырыгны чугаалашкан.

Бо дугайында администрация комиссиязының илереткени болза, хамааты Кудря Туран хоорайның магазиннериден быжырган хлебтерни садып алгаш, оон-биле бодунуң илчирбелеп алгаш тудуп турар ийи ыттарын үргүлчү чемгерип келген.

Хлебти камнаар, ону чөптүг ажылаар, оон-биле ыт-куш, мал-маган чемгерип, өскээр ажыглавас дугайында РСФСР-ниң Дээди Соведининң Президиумунуң 1963 чылдың май айның 6-да үнген Чарлыын ёзугаар хлеб дугайында айтырыгның чугулазын барымдаалааш Чарлыкка удур чурум үрээн Кудряны администрация комиссиязы—15 рубльге, Измоденовту —10 рубльге штрафтап, баштайгы хемчегни көргүскен.

Моон сонгаар бодунуң мал-магаанын хлеб болгаш өске-даа тараа продуктулары-биле чемгерип, Чарлыкты хажыдып, чурум үрээннериниң дугайында айтырыгны районнуң улус судунга кеземче херээ кылдыр көргеш, баа дагын чурум үрээннерин 300 рубль чедир штрафтаар ийикпе, азы 2 чыл чедир хуусаа иштинде әргезин казып шиидер дээрзин сагындырган.

Хлеб болгаш хлебтен кылган өскедаа продуктуларны чөптүг ажыглаары бистиң районда хамааты бүрүзүнүң бирги хүлээлгези болур. Ынчангаш хлеб болгаш тараа аймаа бистин чуруттуң кол байлаа болур деп чүвени кижи бүрүзү үргүлчү сактып чорууру чугула.

КИЦЫН,
Бии-Хем районнуң шагдаа киллдизиниң начальниги.

КЫЗЫЛ-ТАСТЫ БУДАҒДАВА

Туранның чамдык чурттакчылары чоннуң байлаа—хлеб-биле ийи-үш ыттар азырап турар. Ындыг төтчеглекчи чоруу дээш Михаил Кудряны 15 рубльге, Измоденовту 10 рубльге чоокта чаа штрафтаан.

(ЭШ КИЦЫННЫҢ ЧАГААЗЫНДАН).

Зъдин чивес, сүдүн ишпес, чуурга албас,
Ззим черге кишке, диинге безин салбас,
Дежек эзлээр, удуп хүнзээр дарган ыттың
Төтчеглекчи идегетке ажыы чүү деп?
Тырың боттуг ийи эрниң чиир чемин
Тыныш албайн сыырыптар хирезинде
Эрткен-дүшкен улус чонну коргудардан
Эки чүве ында черле кайда чүвел?
Ам-даа билип, боданып ал, төтчеглекчи:
Ажык-кончаа алыр ногаан кадартыр дээш,
Ажылчы чон күжү сиңген эртинени —
Алдын ышкаш кызыл-тасты буданнава!

ХАРЫЫЛАП ТУР

Бии-Хемниң «Тиилелге» колхозунуң хову бригадири Александра Ящикова колхозтуң сигенин хуузунда иректеринге сөөртүп алган.

(ЭШ РУСАКТЫҢ ЧАГААЗЫНДАН).

Хөйнүң байлаан өстүрер дээш хамык чонну
Хөглүг, демниг үүле кылып, тиилеп турда,
«Аалымда инзэм бар» деп дедир чүткүүр,
Алыскан-чискек тенек хейлер таваржы бээр.
Артель, чоннуң өнчүзүнге дээп болбас
Алдын хоойлу оларларга уттундурар,
Хуузурак аспаан сунгаш ап-ла турда,
Куу-хургул черлик ыттан дора деп бил.
Оон хөрээн бакылап көөр турган болза,
Озан будук, кара кузум долган тур боор.
Шугумчүлел оду-биле хозай чирткеш,
Чүүден шыңгыы негээр херек: Харыылап тур!

ОРУН ЧЕТПЕС

Тожу районнуң Тоора-Хемде залчылар бажыңында чүгле 7 борбак орун бар, а арыжып турар чон хөй. (ОРУККА ХАЙГААРАЛДАН).

Чайыннанчак «ЛИ-2» самолётка
Чаңгыс угда чээрби кижи келир болза,
Чамдыктары Тоора-Хемде төрелдиг бол —
Чартык кезии хонар черден бергедей бээр.
Чалгыглары ырлап баткан хемчигешке
Чайын болза сериитенип чораай эртик,
Харлыг кыжы хаарып турда, ол-даа хоржок,
Хаалга соктап, чонну канчап дүвүредир?
Хамсырадан чорук кылган ивижигге
«Кады хонаал, өөнүк» дигеш коштанчыр бе?
Ол-даа болза эпчок болгай, шыны херек.
Оолак биле Машпаадайга сүме кадаал:
«Тожу дургаар хөнү ыяш төнген эвес —
Тоора-Хемге делгем бажың тудуп алза!
Сыыладыр дурген ужар хөлге чон бе —
Сыртык, дежек, оруннардан өөртүп алза!»

Алдын-оол ДАРЖАА.

Ындыгларны шыңгыы харыысалгаже

Александра Ящикова бистиң районнуң «Тиилелге» колхозунда хову бригадазының бригадиринде ажылдап турар.

Колхозтуң шөлдерин кезип чорааш, ол бүгү-ле чүвеже хөлчок-ла топтап көргүлээн чоруур кижи. Ящиковз ниитиниң кежиин камгалап, карактаар дээш ындыг-дыр деп бодап болур. Ынчаар бодаванар. Харын Ящиковаңың бодун эки топтуг хайгаарап көрүнер. Ниитиниң өнчүзүнден кандыг-бир чүвени карак ажыттаарын үргүлчү бодап чоруурундан Ящиковаңың хамык чүвени топтап көрүп чоруурун ол. Ындыг чоруктар оон талазындан мурнунда база болуп тургулаан. Ящикова бир-ле катап колхозтуң шөлдерин кезип чорааш, 2 тонна хемчээлдиг колхоз сараадын демдектей көрүп алган. Бодунуң байыр алырының планын ниитиниң кежии-биле күүседип аптарын дүрген-не шиитпирлепкен. Чолаачыларның бирээзи-биле дугуржу шаап алгаш, үстүнде сараатты сөөртүп эккеп алган. Ол бүгүнү ол шуут анаа чүве кылдыр бодап турар-дыр.

Ол чоруктуң дугайында медээ партия-күрүне контролюнга дузалаар бөлүкке кирген. Хыналдадан ук факт шын болуп бадыткаттынган. Чон кежиинин ол төтчеглекчилерин кеземче харыысалгазынче дүрген киирери-биле оларны истелге органнарынче мынчага чедир колхоз баштаар чери чүге шилчитпейн турар чүве ийик.

Н. РУСАН,
Бии-Хем районунда партия-күрүне контролюнуң комитединиң даргазы.

Кичээнгей салыр

Чоннуң культурлуг амыдыралчүртталгазының деннелин бедидеринге эң чугула чүүл болза чүртталга болгаш культура-амыдыралдың тудугларының тудуун дүргедедири болур.

Ындыг турбуже Өвүр районнуң Хандагайты суурда тудуг ажылы кончуг оожум чоруттунуп турар. План ёзугаар бо чылын ийи туйбу сарайын майда ажыглалга киирер турган, чүгле чагыларын тургузуп каан. Оон ынай Хандагайтының 11 чыл школазының бус-биле одаглазын, бир чунар бажынны, 4 аал ишти чурттаар ийи бажыңнарны октябрь-ноябрь айларда ажыглалга киирер турган, чаңгызын-даа ажыглалга киирбээн.

Бо бүгү четпестерниң болуп турар кол чылдагааны болза, тудуг ажылын удуртурун экижитпейн, тудугжуларның эки ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургуспайн турарында. Тудугга ажылдаары-биле өске черлерден келген ажылчыларны чурттаар оран-бажың-биле хандырбайн турар. Оон ужурундан ажылчыннар ажыл шагы үзер, өске черлер кезип чоруй баар чүүлдер хөй. Хамаатыларның негелде-хомудалдарын бюрократсыг ёзу-биле көөр чоруктар районнуң баштаар органнарының удуртукчуларында бар. Мен Өвүр райкүүском даргазы эш Сакты-Сюрюнге олурар бажын дилеп, билдиринишкиннерни үш катап киирген мен. Мынчага чедир оларның чаңгызын безин харыылап бербээн.

Ындыг-даа болза, Өвүр районнуң тудугжулары Октябрьның 46 чыл ооңга күш-ажылчы чедиишкиниг ужуражыр дээш сорук кирген ажылдап турарлар.

К. МОНГУШ.
Өвүр район.

Кыш манавас

Бистиң ала-чаагаарлап олурарысты кыш манавас, ол бодунуң дүрүм ёзугаар эәлчәәнге кирер дээрзин кым-даа билир. Ындыг турбуже, Барыын-Хемчик районнуң мал ажылдыг «Кара-Хөл» колхозу кышты багай белеткелдиг уткуп, ону чиик көрүп турары черле таарышпас.

Колхоз сиген белеткелиниң планын 25-ле хуу күүсеткен. Эш М. Өлчей-оол бригадирлээн трактор бригадазының бо чазын тараан 358 га зелёнказын барык хол тутпаан деп чугаалаан болур. № 1 хойжу бригадага тараан 7 га хире черден чүү-даа үнмээн, аңдарын илиртээн хөрзүн ол хевээр болган. Сукпак, Дапсы-Аксы дээн ышкаш суггаттыг черлерден безин чүү-даа үнмээн. Чүү-кандыг-даа болза хөрзүн кырынга үнүштер көстүп үнер болгай. А мында болза чүү-даа чок болгулаан. Моңу черле канчаар чажып, тараанын кым-даа сонуургап көрбээн. Оон түңнелинде колхоз чүгле 10 тонна хире зелёнкалыг болган, а планда көрдүнгени 350 тонна болгай.

Кыштаг кажаалар белен әвес. Шивилиг деп черде № 3 хойжу бригаданың улуг кажаазын шын әвес тутканындан ам бускаш катап тудар деп турар. Ол кажааны бо чылын ажыглалга киирер, киирбези билдинмес. Бо үеге чедир көржени безин көптартынмаан кажаалар хөй.

Колхоз бо чылын ийи муң хойну тарын боозадыр дээн болза, тарын боозадылга пунктуларын амга чедир безин септевээн. Ынчангаш колхоз 1964 чылдың январь-февраль айларында хой оолдаашкынын чорударындан барык чайлааны ол-дур. Шээр малдың чайгы чуулдазы база чоруттунмаан.

Малчыннарның чуртталга байдалын экижидер дугайында сагыш салыышкыны четпес. Малчыннарның турум турлагларында хорам бажыңнар чок. Оон туржук төп сүт-бараан фермазының күзег, чайлаг черлеринде шынарлыг чаңгыс-даа бажың чок.

Түңнеп чугаалаарга, «Кара-Хөл» колхоз келир кыштаглаашкынга әрткен чылдардан безин дора белеткелдиг ужуражып турар.

Х. ДОЙНУҢ.

РЕДАКЦИЯДАН: «Кара-Хөл» колхозтуң хой тарын боозадылгазын чорутпайн турарының дугайында бистиң солунувуска шугумчүлелдиг материалдар 1962 чылдан бээр каш удаа үнүп келген. Ынчалза-даа байлал өскерилбээн. Колхозтуң баштаар чери, мал ажылының тускай эртемниглери бо ажылды канчаар көрүп турарыл? Номчукчуларның шугумчүлелдерин кандыг байдалдыг көрүп турарыл? дээр дугайында чүү-даа билдинмес. Солуну дамчыштыр номчукчуларга бо талазы-биле харыы бээрин колхозтуң баштаар чериниң редакция дилеп тур.

Пльзен хоорайда В. И. Ленин аттыг машина тудуушкунунуң заводу — Чехословак Социалистиг Республиканың эң улуг будурулгелериниң бирээзи. Ол завод бус турбиналарын, компрессорларны, шахталарга, рудниктерге, металлургия будурулгелеринге болгаш химия үлетшүрүнге херекселдерни будуруп үндүрүп турар.

Заводтуң мурнунда туруп турар будурулге сорулгалары оон эрги цехтерин чаартыш, чаа тудугларны кылырын негеп турар.

ЧУРУКТА: чаа цехти тудуп турары.

Фотозу ЧТК — СЭТА-ныы.

Тайбың—социализмниң чөлеңгиижи

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының тиилээриниң мурнунда-ла В. И. Ленин: «Дайынналрың тенери, улустар аразынга тайбын, дээрбедээшкинни болгаш күчүлээшкинни соксадыры — ол харын бистиң идеалывыс»... деп чугаалаан (Чогаал, т. 21, 264 арында).

Марксисчи-ленинчи мировоззрениениң бедик гуманизми, социалистиг тургузугнуң ханы, улусчу будужу тайбыны камгалаар дээш демиселге коммунистерниң мурнакчы ролюн баш бурунгаар тодаргайлап турар. Атомну демобилизастаары, ядролуг энергияны кижи төрелгетениң тайбың хереглелдеринге бараан болдурары, чепсегленишкинни бүгүниити база бүрүн дужурерин боттандырары — бо дээрге кижи төрелгетениң материалдыг курлавырларын аажок төтчеглеп самчыгдаар чорукту чүгле чок кылыр дээни ол әвес, харын делегейниң социал чаартылгазын аажок дүргедедирин база хандырар дээни ол.

Ракета-ядролуг чепсекти тургузуп база хөгжүдүп турарының фактызы болза тайбыны камгалаарының айтырыын онза чидиг кылдыр тургузуп турар деп чугаалап болур. Амгы үеним байдалында делегей дайынын эрги хемчээкчи-биле көрүп болбас, оон дугайын эрги байдал-биле угаап болбас. Ядролуг дайынны угаан-сарыын чок империалистиг дайынзырактар өскүдүптер болза, коммунист биле буржуазияның аразында, атеист биле чүдүкчүнүң аразында, солдат биле чаш уругнуң аразында ылгалдарны ол дайын барымдаалавас. Ол дайынның чалбыыжынга сая-сая кижилер амы-тынын оскунуп болур; ол дайын амгы-даа, келир үеним-даа салгалдарынга хемчээтинмес айыылды таварыштырар. Чугаа болза тулчуушкуннарны болгаш операцияларны чорударының аргаларынга база хевирлеринге үндезин өскерлиишкиннерниң дугайында, чепсектин үргедекчи күжүнүң кызыгаар чок өзүүшкүнүнүң дугайында болуп турар.

Коммунистиг партия дайын сөөлүндеги үеде революстуг стратегияны болгаш тактиканы ажылдап кылып тургаш, дайын техниказында шынар талазы-биле өскерлиишкиннерни барымдаалап көрбейн барып шыдавас турган. Массалыг хыдыышкынның чепсээн шын болгаш бүгү талалыг барымдаалап көрген чорук империализмниң агрессчи политиказынга удур делегейниң революстуг күштериниң идепкейлиг база шиитпирлиг хөделиишкининиң үндезининге салдынган факторларның бирээзи болган.

Кижи төрелгетениң амыдыралчы салым-чаланынга таажып турар ол угланыышкынны ам ККП-ниң удуртулгазы «кортук чорук» болгаш «революцияның хөрээнге өскерликчи чорук» кылдыр чарлап турар. Атомнуг бомбаны «саазын пар-дыр» деп адавышаан, кыдат удуртулга термоядролуг дайынның өртүнүп хүлүнге «хемчээл чок эң бедик депшилгени» тургузар чүве деп чулчуруп турар. Кыдат догматиктер антисоветтиг кедерээшкининге мындыг чаржынчыг бужар нүгүлдээшкинни безин чугаалап турар, чүл дээрге Ленининиң чарлааны, янзы-бүрү социал системалыг күрүнелерге тарап нептереп турар тайбың кожа-хелбээ догунналашкынының политиказын «дарлакчылар биле дарлатканнарның аразында тайбың кожа-хелбээ догунналашкын» деп бадыткап турар.

ККП-ниң удуртукчулары улус массаның күжүнге бодунуң бүзүрелин сес кыынга чарлап турза-даа, дайынның болур, болбазы империалистиг күрүнелериниң кол штабтарындан бүрүнү-биле хамааржыр, бодунуң шиитпирлиг сөзүн бо дугайты чон чугаалап шыдаар аргазы чок деп медеглеп турарлар. В. И. Ленининиң төрүттүнген хүнүнден бээр 90 чыл болганының ооңга тураскаатканы үүлдериниге, 1960 чылда-ла кыдат теоретиктер амгы үеге «империализмнин, дайынларының болгаш революцияларның үеи» деп боттарының тодаргайлаашкынын бергеннер. Ындыг тодаргайлаашкындан чүл дээрге: бирээде, социалистиг әвес, харын империалистиг система бистиң үеним кол фактору болур деп турар; ийиде, черделегейге капитализм туруп турда дайыннар, ылаңгыя делегей дайынны чайлаш чок болур ышкажыл.

Делегейниң чаа дайыны чайлаш чок өскүп үнер дээр чүвезин кыдат удуртукчулар ам барык-ла ажыыбиле чарлап турарлар. Харын ол дужуп берикчи «теориязын» олар делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң тугу кылырын орадаажып турарлар. Антиимпериалистиг демиселдиң перспективазын үнелеп көөрде фаталисчи чорук тайбын кожа-хелбээ догунналашкынының ленинчи политиказының адрезинге хамаарыштыр нүгүлчү даап бодаашкыннар, делегейниң чаа дайыны чайлаш чок дээр буруу суртаал — бо бүгү болза ККП-да доктаматиктер тайбыны камгалап ап база империализмни кынчыктырбас аргалыг, революстуг күштериниң күчүлүг өзүлдезин көрбейн турар дээрзин маргылдаа чок бузуредип турар-дыр.

Бистиң хүннеривисте социализмге ажыктыг кылдыр болгулаан үндезин өскерлиишкиннер ниитилелди революсчу ёзу-биле чаартырының салымхуузун делегейниң термоядролуг дайынын чайладырының сорулгазы-биле ыяк холбаштырган. Социализмниң идип үндүргени, улустар аразының харылзааларында чаа принциптер — тайбыныы, деп эргенин, улустарның бот баш миннин шиитпирлеттинериниң, бүгү чурттарның хамаарышпас база бот-эргелиг чоруун хүндүлээриниң принциптери агрессчи, империалистиг политиканың принциптерин тиилээн. Бо сорулганы харын аңгы-аңгы социал системалыг күрүнелериниң тайбың кожа-хелбээ догунналашкынының ачызында чедип ап турар.

Тайбың кожа-хелбээ догунналашкынының ленинчи принциви амгы үеним утка-шынары-биле синникен. Бо дээрге дайынга удур, империализмге удур күштерни мобилизастаарының дайынчы программазы, ниитилелдиң амыдыралындан дайынны бистиң салгакчыларывыстың чайладырының программазы, капиталистиг тургузуг-биле төөгүлүг чарышка социализмниң тиилелгезиниң программазы болур.

Пленумнуң шиитпирин амыдыралга боттандырар дээш

СЭКП Төп Комитединиң бо чылын болуп эрткен июнь Пленуму бистин коммунизмче бурунгаар шимчээшкинивиске партияның болгаш оон идеологтуг ажылының ролюн улам тодаргайлап турар чугула болуушкун болган. Бүгү-ле идеология ажылын үндезини-биле экижидер талазы-биле боттуг хемчегларни алырын Пленум тодаргай айыткан. Бүгү талазы-биле сайзырангай, бедик медерелди, мораль талазы-биле арыг-чаагай, эн эки мөзү-шынарлыг чаа кижини кижизидип белеткээри коммунистиг тургузуушкуннуң чугула сорулгаларының бирээзи болуп турар.

Коммунизм тургузукчузу чаа кижини кижизидеринге уран үүлдүү болгаш чечен чогаалдың, ылангыя театрның ролю аажок улуг. Республиканың хөгжүм-шии театрының коллективи СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин база республиканың уран үүл ажылдакчыларының чөвүлел хуралының материалдарын чугаалажып танышкаш, театрның ажылын экижидиринче угланган тодаргай хемчегларни ажылдап кылган болгаш оларны удуртулга болдуруп ажылдап турар.

Театрның белеткеп үндүрүп турар шиилериниң болгаш концерттериниң идея болгаш уран мергежил талазы-биле деннелин бедитпишаан, ажылчы чоннарның культурлуг негелделерин хандырарын экижидер сорулга партия Төп Комитединиң июнь Пленумунуң шиитпирлерин күүседир талазы-биле театрның хемчегларинде көрдүнген. Ол сорулганы амыдыралга боттандырбышаан, республиканың ажылчы чоннарынга, хамыктың мурнунда, материалдыг чаагай үүлдерни бүдүрүп турар көдээниң ажылышчилеринге, үлетпүр, бүдүрүлге черлериниң ажылчыннарынга шиилерни, концерттерни көргүзерин экижиткен. 1963 чылдың эрткен 9 айларының дургузунда театрның уран үүл коллективтери республиканың ажылчы чонунга 520 шиилерни болгаш концерттерни 92 мун 700 кижиге, театрның чанында концерт-эстрада бюрозунуң артистери—169 концерттерни 33 мун кижиге көргүзүп, бо талазы-биле 9 айларның планныг даалгаларын ажыр күүсеткеннер. Оларның иштинден көдээниң ажылышчилеринге болгаш үлетпүр черлериниң ажылчыннарынга шупту 501 шиилерни болгаш концерттерни 82 мун ажыг кижиге көргүскен.

Оон аңгыда театрның уран үүл коллективтериниң районнарже үнүүшкүннери үргүлчү болгаш доктаамал характерлиг апарган. 1963 чылдың эрткен 9 айларында театр болгаш концерт-эстрада бюрозу Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Тес-Хем районнарже 9—10 удаа, Таңды, Бии-Хем болгаш Каа-Хем районнарже 8—9 удаа үнүүшкүннерни кылган. Республиканың өзүп олурар үлетпүрүнүң улуг төптери «Тыва даг-дүгү» болгаш «Тыва кобальт» комбинаттарының ажылчыннарынга 7—8 шиилерни болгаш концерттерни көргүскен бис.

Театрның дирекция чери, партия организациязы театрның адрезинге болгулаан шүгүмчүлелдерни өөренип көргеш, тус чернин чогаалчылары болгаш композиторлар-биле ажылды база харылзааларны экижидеринче угланган элээн хемчегларни ап чоруткан. Оон түңнелинде В. Көк-оол «Самбажык», В. Журавлев «Бергелерден төрүттүнген аас-кежик» деп шиилерни бижип доскаш театрга хүлээткеннер, чогаалчы С. Сарыг-оол «Чечен биле Белекмаа» деп тыва операның либреттозун эде кылырын доскан. Чогаалчы С. Пюрбю «Ынакшылды камнаар херек» деп шиини бижиирин доозуп турар. Оон аңгыда хоочун шии чогаадыкчызы В. Көк-оол база эгелеп чоруур автор Клара Сагды театрның чагыын өзугаар уругларга болгаш малчыннарга тураскаатган шиилерни бижип турарлар.

Театрның дирекция чери «Чечен биле Белекмаа» деп операның база «Хүннүң ыраажылары» деп оперетаның музыкаларының сөөлгү редакторлаашкынын доозарын дүргедир сорулга-биле РСФСР-ниң композиторлар эвилели-биле дугурушкаш, оларның авторлары Кенденбиль биле Чыргал-оолду Москваже чоруткан. Эштер Чыргал-оол болгаш Кенденбиль найысылалдың бедик мергежилдиг композиторларының арга-суме, удуртулга болгаш дузаламчызы-биле үстүнде адаттынган операның болгаш оперетаның музыкаларын чоокку үеде доозар ужурлуг. Оон аңгыда композиторлар Леонид Израйлевич, А. Чыргал-оол, С. Бюрбе оларга чаа аялгаларны чагаан, олар кылып турар.

Республиканың хөгжүм-шии театрының хөгжүм талазы-биле үделгезиниң сөөлгү каш чылдарда аажок кошкаанын республиканың уран үүл ажылдакчыларының чөвүлел хуралының киржикчилери шыңгыы шүгүмүлээн. Театрның коллективи ол четпестерни эдер, театрның ажылының музыкалыг талазын экижидер, ылангыя оркестрниң составын шыырак хөгжүмчүлер-биле четчелээр хемчегларни алган. Оон түңнелинде ам театрда 11 кижи составтыг оркестр тургустунган болгаш оон составын бодунуң херээн эки билир, шыырак хөгжүмчүлер-биле четчелээн. Театрның оркестри чүгле шиилерни болгаш концерт номерлерин үдээринге ажыглаттынар эвес, а Кызыл хоорайга болгаш районнарга музыкалыг концерттерни бээр ужурлуг. Театрга оркестрни тургускан чорук, оон белеткеп үндүрүп турар шии бүрүзүн музыка-биле үдээр, оон аңгыда «Чечен биле Белекмаа», «Хүннүң ыраажылары», «Корагай идикчигештер» болгаш өске-даа музыкалыг шиилерни тургузар, ол ышкаш концерт номерлериниң шынарын экижидер арганы бээр болгаш оон-биле театрның уран үүл ажылының музыкалыг талазын экижидеринге. Тыванның музыка культуразын хөгжүдеринге улуг ажыктыг болуру черле билдингир.

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң материалдарында болгаш Төп Комитеттің өске-даа айтыышкыннарында бистиң чуртувустуң уран үүл коллективтериниң аразында харылзааларны быжыглаарынче база оларның ажылының арга-дуржулгаларын солчурунче улуг кичээнгей салдынын турар. Ол чугула хемчегларни амыдыралга боттандырып, кожа-хелбээ областарның уран үүл коллективтери-биле харылзааны быжыглаар сорулга-биле театрның дирекция чери болгаш республиканың Культура министерствозу бо чылын чамдык ажылдарны организастаан.

1963 чылдың июнь, июль айларында Тыванның концерт-эстрада бюрозунуң артистери Хакас автономнуг областың база Красноярск крайның ажылчы чоннарынга концерттерни көргүскеш келгениер.

Оон аңгыда бистиң чалаанывыс өзугаар ССРЭ-ниң Улуг театрының танцы артистери, цыганнарның ыры болгаш танцы ансамблиниң база Хакассияның шии театрының артистери бо чылдың август, сентябрь айларында Кызыл хоорайга болгаш республиканың өске-даа районнарынга концерттерни болгаш шиилерни көргүскеннер.

Тыванын концерт-эстрада бюрозунуң артистери бо чылдың декабрь болгаш келир чылдың январь, февраль айларда Якут АССР-ниң, Иркутск областың ажылчы чоннарынга, а театрның артистери 1964 чылдың майда болгаш июньде Хакасияның ажылчы чоннарынга концерттерни болгаш шиилерни барып көргүзерин планнап турар.

Кандыг-даа театрның ажылында эн чугула айтырыг болза репертуар (шиилерни болгаш концерт программазын) шын шилип алыры болур. Сезоннуң иштинде чонга көргүзер ужурлуг шиилериниң планынга шиилерни шилип киирип ап турар талазы-биле бистиң театрывыстың ажылында улуг четпестерниң бары илереттинген. Чижээлээрге, эрткен сезоннуң репертуарынга кирген шиилерниң иштинде «Дыштанып хүн», «Воскресеньеден понедельникче», «Хоорай кыдыында бажынчыгаш» деп шиилерниң уран чечени болгаш идея-кижизидилгелиг шынары чавыс, чонга сонуурганчыг эвес болуп турганы чажыт эвес. Ынчангаш театр коллективи репертуарны экижидер сорулга-биле эрткен сезоннуң репертуарынга Гольдониниң «Ийи кожайның чалчазы», Розовтуң «Кежээки чем мурнунда», Соболевтуң «Хайгыылчылар» деп шиилерин немей киргеш, чонга көргүскен. Ол шиилер репертуарны экижидеринге ажыктыг болган болгаш оларны чон улуг сонуургал-биле көрүп турар.

1963-1964 чылдарның чаа сезонунда театрның репертуарынга уран чечен болгаш идея талазы-биле деннели бедик, көрүкчүлерге солун шиилерни шилип киирер дээш хемчегларни ап турар бис. Чаа сезоннуң репертуарынга шиилерни шилип алыр айтырыгны чүгле театрның чөвүлели эвес, харын Культура министерствозунуң чанында тургустунган штаттан дашкаар уран үүл килдизи база шиитпирлеп турар. Чаа сезоннуң бирги чартында В. Көк-оолдуң «Самбажык». Ф. Шиллериниң «Ынакшыл болгаш өжээргел», Ю. Скобелиниңиң «Оруктар», В. Митрафановтуң «Эн-не далаштыг кедиришкин», М. Горькийниң «Сөөлгүлери», Б. Карастылевтуң «Димка-көзүлбесбей» деп шиилери репертуарда кирген. Оларның иштинден «Самбажык» биле «Эн-не далаштыг келдириишкин» деп шиилерни театр белеткеп эгелээн. Оларны бо чылдың ноябрьдан эгелеп республиканың ажылчы чоннары көөр. 1963—64 чылдарның сезонунда театрның тыва бөлүүнүң артистери «Самбажыктан» аңгыда тыва чогаалчыларның чогаатканы «Чечен биле Белекмаа» (музыказы Р. Кендебильдии, либреттозу С. Сарыг-оолдуу) деп бирги тыва операны, «Хүннүң ыраажылары» (музыказы А. Чыргал-оолдуу, либреттозу С. Сарыг-оолдуу) деп оперетаны, С. Пюрбюнүң «Ынакшылды камнаар херек» деп шиизин белеткеп кылгаш, чонга көргүзеллер. Бо шиилер театрның репертуарын дыка экижидер дээрзинге чигзиниг турбас.

Көрүкчүлер-биле харылзааны быжыглаар, массаның ортузунга театр уран үүлүнүң пропагандазын экижидер, театрның активчилерин өстүрүп белеткээр сорулга-биле 31 кижиден тургустунган көрүкчүлер чөвүлели театрның чанында тургустунган. Ынчалза-даа ол дээрге ажылдың чүгле эгези-дир. Кол чүве болза көрүкчүлер чөвүлелиниң кежигүннери-биле доктаамал ажылдаары, театрның ажылынга оларның идепкейлиг киржилгезин чедип алыры болур.

Театрның чогаадыкчы болгаш уран үүл ажыл-чорудулгазын экижидеринге чугула рольду ойнаар, таарымчалыг байдалды тургузар ужурлуг, оон материал-техниктиг баазазын база саң-хөөзүн быжыглаар талазы-биле чамдык эки ажылдар кылдынган.

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң идеология ажылының талазы-биле төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырар талазы-биле республиканың хөгжүм-шии театрының коллективинин чедип алган чамдык чедиишкиннери театрның ниити ажыл-чорудулгазын үндезини-биле экижидер херектиң чүгле эгези болуру билдингир.

Театрның ажыл-чорудулгазында четпестер ам-даа хөй. Театрның белеткеп үндүрүп турар шиилериниң болгаш концерттериниң уран мергежили болгаш идея талазы-биле деннели ам-даа чогуур негелдеге дүүшпейн турар, көрүкчүлер-биле ажыл, хөй-ниити организациялары-биле харылзаалар кошкак, коллективтиң иштинде кижизидилге ажылы чавыс деннелде тургустунган.

Театрның ажылын үндезини-биле экижидер дээш оон коллективи бөдүнден хамааржыр бүгү хемчегларни алыр апаар.

Р. ДАЛАЙ-ООЛ,
республиканың хөгжүм-шии театрының директору.

Парлалга чагыдылгазын организастыг чорудар

Бо чылдың октябрь 1-ден эгелээш 1964 чылдың ээлчеглиг парлалга чагыдылгазы эгелээн, Баштайгы медээлерден алырга-ла, республиканың парлалга чагыдылгазы багай эвес эгелээнин, ажылчы чоннарның парлалгаже хандыкшылы аажок бедээнин херечилеп турар. Ол ындыг болур-даа ужурлуг. СЭКП ТК-ның июнь Пленуму партияның идеологтуг ажылының талазы-биле чугаалашкаш, совет кижилериниң идей-политиктиг деннелин бедидерин, коммунистиг кижизидилгезин экижидерин чүгле партия, совет органнарының эвес, харын бүгү-ниитинин, совет кижи бүрүзүнүң чугула херээ кылдыр санап, бо херекке парлалганың улуг рольдуун демдеглээн болгай.

Парлалга дээрге амгы үениң кайгамчыктыг болуушкуннарын, Коммунистиг партияның, Совет чазактың шиитпирлерин номчукчуларга хүн бүрү чедирип турар идеологтуг чугула чепсек болур. Ынчангаш бистиң республиканың ажылчы чоннары солуннар болгаш журналдар чагыдыр алырынга дыка ынак. Мооң ужурунда чагыдылганың ниити саны чыдың-на өзүп турар. Ол дугайын мындыг чижектер-биле көргүзүп болур. 1963 чылда бистиң республиканың ажылчы чоннарының чагыдылгазының бир үгда чедирилгези 81 мун кезек болган, ол дээрге мун кижиге-ле 420 ажыг кезек солуннар, журналдар онаажып турганы ол.

Ынчалза-даа байдал ынчаар чүгээр бооп турган, ындыг болганда парлалга чагыдылгазы боду чалгаарла болу бээр деп санаар болза частырыг болур ийик. Мооң ужурунда хоорайларның болгаш көдээниң ажылчы чоннарының парлалгаже хандыкшылын тайылбыр болгаш организастыг ажыл-биле деткиири чугула. Бо дугайын бо чылдың парлалга чагыдылгазының чижектери-биле көргүзүп болур. Эрткен күүзүн парлалга чагыдылгазын шын организастап чоруткан районнарга мун кижиге онаажып турар солуннар болгаш журналдар көвей болуп турар. Чижээ, Каа-Хем районнуң мун чурттакчыларынга-ла 612 чагыдылга онаажып турар. Өөр болгаш Тоожу районнарның чурттакчыларынга ийи кижиге-ле бир чагыдылга онаажып турар. Ынчаарга Чөөн-Хемчик болгаш Барыын-Хемчик ышкаш улуг районнарның мун кижи бүрүзүнге-ле 300—320 чагыдылга онаажып турарын чүүүн-биле тайылбырлаарыл? Ол районнарның ажыл-ишчилери совет парлалгага база-ла ханы сонуургалдыг болгаш ону боттарының ажыл-амыдыралынга улуг сүмечи деп санап турарлар. Бо районнарның партия, совет, профсовиел болгаш комсомол организациялары, харылзаа конторалары болгаш салбырлары эрткен чылын парлалга чагыдылгазының талазы-биле организастыг болгаш тайылбыр ажылын багай чоруткан-дыр.

Парлалгага ээлчеглиг чагыдылганы чорудары политиктиг улуг чугула сорулга болур. Парткомнар, комсомол комитеттери болгаш харылзаа конторалары бо талазы-биле улуг кичээнгей салып, организастыг ажылды чорудары чугула. Эн чугула үүл болза чондан чагыдылганы хүлээп алыр хөй-ниитичи бижидикчилерге төлептиг кижилерни шилип алыры, бижидилге чорудар пунктуларны, парлалга тарадырынга дузалаар бөлүктерни организастаары болур. Парлалга дугайында тайылбыр-масселыг ажылды калбартыры солун болгаш журналдар чагыдылгазын дүргедир болганда, ону билдилиг ажыглаары чугула. Чамдык солуннарның болгаш журналдарның «чагыттынмас» парлалгалар болу бээри харынна тайылбыр ажылының четпезинден болдуна бээр.

Бодунга тааржыр солунну азы журналды шилип алыры кижи болганга-ла белен чүве эвес. Ынчангаш чагыдылганы бижидерин организастап турар кижилер кымга, кандыг солун, журнал таарымчалыгыл дээрзин чагыкчыларга шын сүмелеп бээр болза, олар аажок өөрүүр болгай. Парлалганы чагыдып ап-даа турар кижи, чагыдылганың хуусаазы узун болган тудум-на чагыкчыга-даа, күрүнеге-даа улуг ажыктыг дээрзин бодаар болза эки.

Харылзаа органнары чеже-даа күштүг болза, партия организацияларына баштаткан эки-турачы активтер, дузалакчылар чокка, совет албан болгаш бүдүрүлге черлериниң идепкейлиг киржилгези чокка парлалга чагыдылгазын боттары бүрүн башкарып, чоннуң өзүп турар негелдезин хандырып шыдавас. Ынчангаш харылзаа органнары бо чылын базала хөй-ниити организацияларының, эки-турачы парлалга тарадыкчыларының идепкейлиг киржилгезинге улуг идегелин салып турар.

А. ДАВЫДОВ,
«Союзпечатьтың» республика салбырының начальниги.

Эн эки агиткультбригада дээш деп конкурстуң көрүүлдези эгелээнден бээр элээн каш хонуктар эткен. Каа-Хем, Бии-Хем, Улуг-Хем, Таңды районнарның болгаш республиканың Культура министерствозунуң агиткультбригадаларының көрүлдези Кызыл хоорайга болуп эткен. Ам Чадаана хоорайда республиканың барыын талакы районнары Чөөн-Хемчиктің, Барыын-Хемчиктің болгаш Өөрүнүң агиткультбригадаларының көрүлдези чоруп турар.

ЧУРУКТА: республиканың Культура министерствозунуң агиткультбригадазының көрүлдезинден номер. Автоклуб эргелекчизи Оюн Марк болгаш бригаданың киржикчизи М. Кертик-оол олар шүгүмүүлелдиг кожамык ырларны күүседип турары.

Фотозу **В. КУЛИПАНОВТУУ.**

Мурнакчы шеверлер

Чеди чылдың бешки чылының планын доллур болгаш ажыр күүседир дээш, совет кижилер бүгү күштерин болгаш арга-мергежилин харамнанмайн карак-кызыл ажылдап, коммунистиг күш-ажылдың бригадазы деп бедик ат дээш демисежип турарлар. Оларның аразында Улуг-Хем ыяш ажыл-агый черинин Кызылда мебель фабриказының нарын үүлдер кылыр цеги база хамааржып турар.

Ол цехке 1949 чылда Борис Федорович Самойлов деп аныяк оол өөренникчилеп ажылдап эгелээн. 1951 чылда Совет Армияның хүрээлениге келдирткеш, 3 чыл иштинде Төрээн чуртун камгалажып, шериг албанын кончуг эки эрттирген. Борис Федорович шериг хүлээлгезин доозуп келгеш, күш-ажылга бир-ле дугаарында өөренген чери болур Кызылдың мебель фабриказынга катап кээп ажылдай берген. Айлар, чылдар эрткен тудум-на бажың иштинин нарын херекселдерин кылырынга мергежип, бодунуң аваангыр, шевер чоруун Самойлов улам-на бедидип турган. Борис Федорович бүдүрүлгениң ай планнарын үргүлчү 150—170 хуудан өрү кылдыр күүседип турар.

Эш Самойлов фабрикага тос чыл иштинде ажылдап келгеш, эн эки ажылчыннарның бирээзи болуп, үргүлчү шаңнал-макталды ап турар. Бо чылдың август, октябрь айларының планын ол 200—265 хууга күүсеткен. Бүдүрүлгениң эш Самойлов ышкаш мурнакчылары фабрикада дыка хөй.

Фабриканың нарын үүлдер чазаар цегиниң хоочун чазаныкчызы Т. Е. Башкирцев бодунуң хар-назыны улгаткан-даа болза, аныяктардан тулак чок ажылдап, бүдүрүлгениң мурнакчыларының бирээзи болуп турар. Сөөлгү айларның планын ол 170—180 хуу күүсеткен. Башкирцев хөй-ниити ажылынга идепкейлиг киржип, фабрикада эш-хуузунуң судунуң даргазының оралакчызы хүлээлгезин эки күүседип турар.

Аныяк чазаныкчы Шарахо Давда 1958 чылдан бээр ажылдап эгелээндээ болза, үстүнде айыткан хоочун шеверлерге деннежир дээш шудургу ажылдап турар. Июнь, август, сентябрь айларының планын эш Шарахо 170—180 хуу күүсеткен.

Улуг Октябрьның 46 чыл ойнга күш-ажылчы улуг чедиишкиннерлиг ужуражыр дээш, фабриканың ажылышчилери улам-на улуг күжениишкиниг ажылдап турарлар.

ДАЖЫ-СҮРЮН.
Кызыл хоорай.

ҮНЕЛИГ ТЫВЫШТАР

Тыванның төөгүзүн шинчилээриниң айтырыы солун болгаш нарын айтырыгларның бирээзи. Ону чедип алыр төлээде, төөгүнүң дыка хөй тураскаалдыг үүлдерин «чугааладыл», «диргизери» эргежок чугула. Ол дээрге нарын болгаш харыысалгалыг, берге эртем ажылы болгай, ынчангаш ону тускай эртем-шинчилел экспедицияларының күжү-биле чорудар.

Тыванның хөй-ниити болгаш эртем организацияларының дилээн хандырбышаан, Тыва чуртунда тураскаалдыг үүлдерни шинчилээр кылдыр ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының археология-энтографтыг тыва экспедициязын 1957 чылда тургускан. Оон мурнунга ийи чугула сорулга: археологтуг казыышкыннарны болгаш энтографтыг шинчилелдерни кылгаш, оон Тыванның төөгүзүн ажылдап кылырынга чугула материалдарны чыып, түүнээр ужурлуг турган. Бо талазы-биле дыка хөй ажылдар кылдынган.

«Сүт-Хөл» совхозтуң дөвискээринде Ишкин хемниң аксында Көк-Эл базырыын бо чылын археология-энтографтыг экспедиция каскаш. Тыванның төөгүзүнге хөлбашкан дыка хөй чугула материалдарны тыпкан. Узуну 68 метр, дооразы 27 метр ол эрги шагның хөөрүн казып шинчилээрин Күрүнге шаңналының лауреады, төөгү эртемнериниң доктору, профессор Леонид Павлович Потапов удурткан. Археологтуг казыышкынның үезинде тывылган үнелиг тывыштарны ол бодунуң «хову кабинединге» баштайгы шинчилелин кылып орда бис ону чурукка тырттырып алганывыс ол. (БИРГИ ЧУРУКТА).

Тывага эртем-шинчилел ажылдарын чорударынга оон улуг ачы-хавылазы дээш Л. П. Потаповту Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаанын бистиң номчукчуларывыс билир болгай.

Көк-Эл базырыындан эртем-шинчилел ажылдарынга үнелиг элээн хөй үүлдер тывылган. Олар-биле кады ол буруңгу хөөрге чыткан алдын эдилелди ынчан бис чурукка база тырттыра шаап алганывыс ол чүзе (ИИИГИ ЧУРУКТА, ООН ХЕМЧЭЭЛИН САНТИМЕТРЛИГ ШУГУМ ТОДАРГАЙ КӨРГҮЗҮП ЧЫДАР).

Фотолары авторнуу.
Г. СИРОТИН.

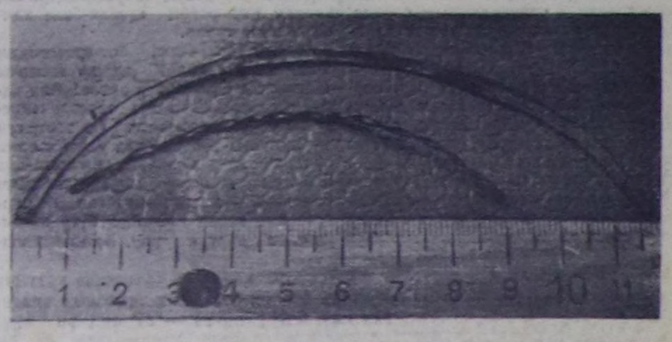

Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның байдалында делегейниң революстуг чорудулгазы саат чокка бурунгаарлап турарын фактылар көргүзүп турар. Дайынга удур демиселдиң недиишкиннери бодунуң хөгжүлдезиниң чаа үе-чадазынче кирер арганы социалистиг системага берген, Совет Эвилелинге коммунизм тургузуушкуну чедиишкиниг боттанып турар. Акы-дуңма дем кадылгазының өске чурттары база сайзырангай социалистиг ниитилелди тургузарының өруу-биле бурунгаар бүүрелдиг чоруп орар. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның политиказының чедиишкиннери капитализм-биле экономиктиг чарышка улуг тиилелгелерни чедип алыр арганы делегейниң социалистиг системазынга берген. Контрреволюцияны экспорттаар дээр империалистиг орддажыышкыннарны дайын сөөлүндеги үениң төөгүзүнүң дургузунда социалистиг күрүнелер каш-даа удаа үзе шапкан.

Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның политиказы национал-хосталгалыг шимчээшкинниң көдүрлүүшкүнүнге дузалап турар. Ындыг политиканы боттандырганының байдалында Азианың, Африканың болгаш Латин Американың бежен ажыг чурттары национал хамаарышпас чоруқту чедип алганы факт-ла болгай. Хосталган күрүнелерге тайбың дээрге амыдыралчы эргим үнелиг, чүге дээрге, ада-чурттуң чечектелдир хөгжүп турар экономиказын тургузарының, чүс-чүс чылдардагы хожудаашкынын ажып эртериниң, политика талазы-биле хамаарышпас чоруун быжыглаарының берге болгаш нарын сорулгазы ол чурттарның түс бүрүзүнүң мурнунда турар.

Адак сөөлүнде, тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын болза капиталистиг системада чаа звеноларның революстуг кыптыгыышкынының аргазын улгаттырып турар. Тайбынны камгалаар талазы-биле коммунистиг партияларның бедик көдүрген тугу болза кедизинде баргаш, империализмниң быражып шыдавазы политиктиг, күчүлүг армияны тургузар арганы марксистилерге — ленинчилерге берип турар.

Бистиң үениң революстуг кол күштериниң чаңгыс аай фронтузу тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын дээш дем каттыштырган хөделиишкинге каңналып база быжыгып турар. Оон-биле кады, делегейниң революстуг чорудулгазының чедиишкиниг хөгжүлдези бодунуң өөлчээнде тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның чаа-чаа тиилелгелерин хандырып турар. **«Бистиң үевисте херектиң байдалы болза тайбың дээш демисел социализм дээш демиселдиң эң чугула негелдези апарган. Ажылчын аңгының революстуг шимчээшкининиң, национал-хосталгалыг шимчээшкининиң чаңгыс-даа айтырыы ам тайбың дээш демиселден, делегейниң термоядролуг дайынын болдурбас дээш демиселден дашкаар көрдүнген туруп шыдавас»** деп Н. С. Хрущев чугаалаан.

Пекинде теоретиктер харын шак оны көрүп күзевейн турарлар. Оон туржук олар дайын болгаш тайбың айтырыгларында боттарының шын эвес теоретиктиг концепцияларын Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг өске-даа күрүнелерниң даштыкы политика талазы-биле чугула хемчегларын үзеринче угландырган практиктиг хөделиишкин кылдыр шилчиткен. Кариб кризизиниң — дайын сөөлүндеги чылдарда бүгү-ле эң чидиг кризистериниң бирээзиниң үезинде кыдат чарылдырыкчыларның бужар-чүдек аажы-чаны бүгүдеге билдингир. Совет чазактың эрес-дидим болгаш ыракшыл көрүштүг хемчегларинге удур оларның харыысалга чок, өнчүк-чөңгээлиг хөделиишкиннери болза маадырлыг Кубаже ракета-ядролуг халдаашкынны кылырынче кыйгырып турган америк калчаалыглар-биле бир одурутга ККП-ниң удуртулгазын шак ынчаар тургускан турган. Амгы үеде Пекинде хоп-нүгүлчүлер болза агаарга, космиктиг делгемге болгаш суг адаанга атомнуг шенелделерни хоруур дугайында Керээге хамаарыштыр империализмниң эң-не агрессчи бөлүктериниң сагыш бодалынга бүрүнү-биле каттыжып турарлар.

Чепсегленнишкинни бүгү-ниити база бүрүн дүжүрер дээш, ядролуг шенелделерни соксадыр дээш демисел — бо дээрге ССРЭ-ниң болгаш акы-дуңма өске-даа чурттарның даштыкы политиказының кол угланыышкыннарының бирээзи. Чепсегленнишкинни дүжүрер айтырыгның талазы-биле социалистиг күрүнелерниң туружу болза шуут илергейлеттинген антиимпериалистиг, шынар-бүдүштүг болгаш делегейниң ажылчын шимчээшкининиң ажылчын шимчээшкининиң аңгы талазы-биле үндезин эрге-ажыктарынга дүгжүп турар. Ол туруш чүгле амгы үениң бүгү революстуг күштериниң чаңгыс аай фронтузун быжыглап турар эвес, харын империализмниң агрессчи чүткүлүн мунчулдурбушаан, аңаа шуут согуушкунну база таварыштырып турар. Коммунистиг болгаш ажылчын партияларның төлээлекчилериниң Чөвүлел хуралының (1960 чылда) Медеглелинде чепсегленнишкинни бүгүниити база бүрүн дүжүрер талазы-биле совет программаның боттаныышкынын чедип алыры — ол дээрге чурттар аразынга дайын чорударының аргазын шуут чок кылыр дээни ол деп демдеглеп турар.

Москва Керээзи — бо дээрге боочепсекти эңдере бүдүрерин соксадырының нарын болгаш берге сорулгазын шиитпирлээринге баштайгы базым. Агаарга, космиктиг делгемге болгаш суг адаанга ядролуг шенелделерни соксадырынга АКШ-тың болгаш Англияның чөпшээрешкени ол факт безин хөй үүлүүн дугайын чугаалап турар. Ядролуг чепсекти эңдере бүдүрерин болгаш оон шенелделерин кызыгаарлаарын көрүп турар кандыгдаа дугуржулгага хамаарыштыр барыын талакы күрүнелериниң хөй чылдардагы ойталаашкыны буступ дүшкен. Ядролуг чазылдырыгларның айыылдыг уржуктары дыка эвээжээн. Ынчаарга Москва Керээзин чарганының политика талазы-биле онза чугула үүлү чүл дээрге, «соок дайындан» өске талаже шимчээшкин, тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның политиказының улуг чедиишкини болуп турар. Бүгү делегейниң хөй-ниитизиниң бо керээни эң калбаа-биле деткээнин болгаш оон-биле кады империализмниң эң-не калчаалыг, дайынызырак бөлүктерин кедергей кылыктандырганы таварылга эвес.

Үш янзы тала-биле ядролуг шенелделерни соксадыр дугайында керээни чарганының ол фактызы кыдат чагырыкчыларның антиленинчи үзелдеринге шиитпирлиг согуушкунну берип турар. Делегейниң коммунистиг шимчээшкинин чогаадыкчы марксизм-ленинизмниң туружундан аңгыланыышкынның, догматизмниң болгаш ревизионизмниң калбак оруунче дайзып киирерин бодаан ККП-ниң удуртукчуларын бо чорук харын шаанга киир кылыктандырып турар. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын дээш революстуг күштерниң демиселиниң төөгүзү хөй чүвеге өөредип турар. Тайбынның херээнин чедиишкин бүрүзү социалистиг күштерниң өзүддези-биле чарылбас харылзаалыын, революстуг демисел-биле тайбыңны камгалаар дээш хөделиишкинниң аразында ханы харылзаалыын ол көргүзүп турар. Совет чазактың сентябрь 21-де кылган Медеглелинде онзалап айтып турарыбиле алырга, тайбың болза социализмниң, делегейниң ажылчын шимчээшкининиң, национал-хосталга дээш демисежип турар улустарның шынчы эвилелчизи болуп турар.

Үе-шаг болза социализмниң болгаш депшилгениң эрге-ажыктарынга ажыктыг кылдыр империализмге удур чоруп турар.

Н. ШИШЛИН.

АКЫ-ДУҢМА СОЦИАЛИСТИГ ЧУРТТАРДА

Социализмниң тудугларында

Бо чылын, зң ылаңгыда республиканың хүнүн болгаш улусчу чазанка соңгулдаларны телептиг уткуур дээш чарыш калбарган сөелгү айларда немец тудугжулар эки ажылдаан. Чыл планын ёзугаар 17,3 миллиард марка хемчээлдиг капитал салыышкынын көрген болгаш хамыр даш, энергетика база химия дээн ышкаш үлетпүрнүң чугула адырларынга 4,4 миллиард марканы тускайлаан.

ГДР-ниң чартык миллион чедип турар тудугжулары бо чылын күрүне бюджединде көрдүнген 1,9 миллиард марканы шиңгээдип алыр ужурлуг турган. Тудуг талазы-биле чүү кылдынганын чугаалап бээрин ГДР-ниң тудуг министириниң бирги орулакчызы—орулакчы секретары Карль Шмихеңден диледивис. Ол мынча деп чугаалады:

— Республиканың 160 улетпүр бүдүрүлгелеринде тудуг ажылдары чоруп турар. Ынчалзажок улус ажыл-агыйынга чугула ужур-дузалыг элээн каш индустриалдыг улуг тудугларны дерииринче кол күштү углаан турган. Тудуунуң шөлү 16 дөрбелчин километрде чаттылып чоруткан Одерде Шведтеде нефть ажылдап кылыр комбинатты адаары чугула. Ында заводтарның корпустары, нефть болгаш оон ажылдап кылган продуктулар шыгжаар улуг саваларны дүргени-биле тудуп турар. Ам шак ындыг 56 саваларны ында туткан. Каш недель эрткен соонда «Найырал» деп нефть дамчыдыкчызы-биле баштайгы совет нефть комбинатка кээр болгаш ооң баштайгы миллион тонназын аңаа бо чылын ажылдап кылыр. Комбинаттың тудуу доозулган соонда ооң чылда күчүзү 8 миллион тонна нефть болур.

Химияның база бир улуг тудуу болур «Бына» комбинадында тудугжулар келир чылдың эгезинде хуусаадан 16 хонук бурунгаар тудугнуң бирги эзлчээн ажыглалга киириринге белеткенип турар. Делегейде зң улуг карбид заводунуң тудуу ында база чедишкиннг чоруп турар.

Химияның база бир улуг үлетпүрү болур Мерзенбург чанында «Лейна» комбинадында бүдүрүлгениң ийиги эзлчээн тургузар талазы-биле ажылдар чоруп турар.

Совет тускай эртемниглерниң бистиң тудугжуларывыска көргүскен кызыгаар чок улуг дузаламчызын демдеглээрин күүзүр мен. Ол дузаламчыны болгаш совет дуржулганы ажыглаанының ачызында тудугнуң шууштурар аргазын ажыглап, бүдүрүлге черлерин тударынга чаа үүлдерни нептередир аргалыг болган бис. Ооң уламындан тудугларны кылырының ниити хуусааларын кызырбышаан, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн дыка бедидип, тудуг ажылдарының бот үнезин чиигедирин чедип алган бис. Ол бүгү дээш совет улуска үүрektiң ханызындан өөрүп четтирдивис — деп, К. Шмихен түүнеп чугаалады.

1964 чылда республиканың улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң Күрүне чөвүлелиниң чоокта чаа бадылаан планы үлетпүрүнүң зң чугула адырларынга бүдүрүлге күүлерин тургузар талазы-биле чаа улуг сорулгаларны ажылчы чоннарның мурнунга салган. Зң чугула бүдүрүлге черлерин ажыглалга дүрген киирер сорулга-биле оларны дерииринче тудугжуларның күжүн мөңнээрин ол планда көрген. Бо чылын тудугжуларның чедишкиннг ажылы ГДР-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң 1964 — 1970 чылдарны хаара тудуп турар перспективтиг планының бирги чылының даалгаларын боттандырарынга таарымчалыг байдалды тургузуп турар.

Евгений БАШМАЧНИКОВ,
СЭТА-ның корреспондентизи.

Берлин.

Ном үндүрүлгези дыка көвүдээн

Герман Демократтыг Республика ном парлап үндүрериниң талазы-биле улуг чедишкиннерни чедип алган. Ам ында чурттакчы чоннуң кижи санынга онааштыр ортумаа-биле 6 номну парлап үндүрүп турар.

Республиканың чурттакчы чону 17 миллион кижи. Ооң-биле чергелештир эрткен чылын үгле амгы үениң уран-чечен, а ол ышкаш бичии уруглар база аныяктар чогаалдарының номнарын 30 муң кезек кылдыр парлап үндүрген.

Ном болза бирги ажылчын-тараачын немец күрүненің тургузунчуларының үнелиг өөнүү болгаш сүмелекчизи апарган дээрзин херечилеп турар чамдык сан-түүнер бо тур; 1958—1962 чылдарда Бертольд Брехтиң чогаалдарын миллион ажыг кезек кылдыр, Иоганнес Бехерниин — 855 муң, Анна Зегерестиин — 800 муң, Людвиг Реннициин — 750 муң, Вилл Бредельдиин — 530 муң, Арнольд Цвейгниин — 430 муң кезек кылдыр тус-тузында парлап үндүрген. Бруно Апицаның «Бөрүлер аразынга кара чаасканн» деп романын ниити тиражы 870 муң кезек кылдыр парлаан.

Сөелгү чылдарда кайгамчык чогаалдарны бижээн хөй аныяк авторлар литературага келген. Дитер Нолдуң «Вернер Хольдуң ужуралдары» деп совет кижилерге билдингир романының ат-сураа чер болганда алдаржаан. Хөй кезек кылдыр парлап үндүрген ол номга үндезилей кино чурукту «Дефа» киностудиязы тыртырып турар. Г. Штейманның «Улуг ынакшыл», Нарл Гейнц Якобстуң «Чайның бижимелдери» болгаш өске-даа номнарны чэн улуг сонуургал-биле номчун турар.

Даштыкы болгаш зң ылаңгыя совет авторларның, а ол ышкаш өске-даа социалистиг чурттарның чогаалчыларының болгаш шүлүкчүлериниң номнарын хөй кезек кылдыр парлап турар.

1961-1962 чылдарда барыын герман авторларның 52 чаа номнарын ниити тиражы 600 муң кезек кылдыр парлап үндүрген.

Герман Демократтыг Республика парлап үндүрүп турар номнарының санының талазы-биле дайынны болгаш өжээн негээр чорукту суртаалдап турар номнар үндүрер Барыын Германияны ыракта ашкан.

Валентин СЕЛИВЕРСТОВ,
СЭТА-ның корреспондентизи.

Венгрияда театр сезону ажыттынган

Будапешт театрларының болгаш концерт залдарының эжиктери база катап ажыттынган. Оюн-тоглааның баштайгы көргүзүглери болгулаан. «Видам» деп эстрада театры чаа программаны көргүскен. Ол сентябрьның төнчүзүнде «Бис телевизордан көргүп тур бис» деп аттыг политиктиг шоодугну сонуургаткан. Будапештниң өске-даа театрларында белеткелдер кидин чоруп турар.

Кошут аттыг шаңналдың лауреаттары венгр чогаалчылар Эндре Илеш болгаш Иштван Ваш оларның «Уш-баш чок миннииишкин» деп лириктиг драмазының баштайгы көргүзүү Национал театрга болган. Ону амгы үениң аныяктарынга, моральдың болгаш ынакшылдың айтырыгларынга турасскааткан. Шекспирниң төрүттүнгенден бээр 400 чыл болган оюнга таварыштыр катап көргүзер деп турар «Макбет» деп шииниң белеткели театрда чоруп турар. Б. Брехтиң «Симона Машардтың душтери» деп шиизин «Мадач» театрынга бир дугаарында көргүзер.

Габор Турзонуң «Барыын талакы эжик» деп амгы үениң темазынга холбаштыр бижээн шиизин «Виг» деп каттырынчыг шии театры будапешчилерге көргүскен.

«Талия» деп театр (шаандагы «Йокаи» театры) чаа сезонну Макс Фриштиң «Андорра» деп шиизи-биле эгелээн.

Митрофан ПОПОВ,
Будапешт.
СЭТА-ның корреспондентизи.

Совет Заволжьеден Дунайга, Вислага болгаш Одерге чедир муңмуң километрде экономиктиг бот-бодунга дузалажылга Чөвүлелиниң киржикчилери беш чурттарның тудуп турары «Найырал» деп нефть дамчыдылгазының кайгамчык улуг тудуу чаптылган. Совет нефтини Братислава (ЧССР-де) «Словнафт» комбинады болгаш Сенсде (Венгрияда) нефть болбаазырадыр завод ап эгелей берген. Польшаже болгаш ГДР-же нефть дамчыдар участоктуң тудуу долузу-биле чоруп турар. ПУР биле ГДР-ниң кызыгаарында Шединск воеводствозунда нефть дамчыдар хоорзаларның участоктарын каттыштырыл кылырын дооскан.

ЧУРУКТА: польша болгаш немец участоктарда хоорзаларны эптей каңнап турганының үезинде.

Фото ЦАФ-тыы болгаш СЭТА-ныы.

В. Ульбрихтиң соңгукчулар мурнунга чугаазы

БЕРЛИН. (СЭТА). Лейпцигтиң аар машина тудуунуң С. М. Киров аттыг заводунуң ажылчыннары ГСЧП ТК-ның бирги секретары, ГДР-ниң Күрүне чөвүлелиниң даргазы В. Ульбрихти чүректиң ханызындан уткуп ап, ужурашкан. Ол заводтуң ажылчыннары В. Ульбрихти ГДР-ниң Улус палатазының депутадынга кандидат кылдыр депшидип үндүрген. Чылыганнарның мурнунга чүве чугаалап турган, В. Ульбрихт республиканың үлетпүрүнүң мурнунга тургустунган сорулгаларга доктааган. Ылаңгыя продукцияның шынарын, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам ыңай бедиринин, бот-үнени чиигедирининг, стандартчыдарының болгаш чаңгыс аай болдурарының хөрзээн бурунгаарладырының эргежок чугулазын ол демдеглээн.

Аденауэрниң канцлер албан-дужаалындан үнүп турары-биле холбаштыр ГФР-де байдалга хамаарыштыр В. Ульбрихтиң чугаалааны болза: Барыын Германияда байдалдың өскерлири барыын-герман ажылчын аңгыдан, чуртта тайбыңның күштериниң өзүлдезинден хамааржып турар.

МОСКВА КЕРЭЭЗИН КНО-ГА БҮРҮТКЭЭН

НЬЮ-ЙОРК. Агаарга, космос делгеминге болгаш суг адаанга ядролуг чепсектиң шенделделерин хоруур дугайында Керээни КНО-га бүрүткээриниин ёзулалы Нью-Йоркка болган. ССРЭ-ниң КНО-нуң чанында доктаамал төлөөлекчизи Н. Т. Федоренко, АКШ-тың КНО-нуң чанында доктаамал төлөөлекчизи Эдлай Стивенсон болгаш Англияның КНО-нуң чанында доктаамал төлөөлекчизи сэр Патрик Дин олар Керээни бүрүткээн.

(СЭТА).

Марокко-алжир кызыгаарда байдал чидигленген

АЛЖИР. (СЭТА). Сакарт районда чамдык маргылдаалыг девискээрлериниң уҗуун Марокко биле Алжирниң аразында кызыгаар маргылдаазы сөелгү хүннерде дыка чидигленген болгаш марокко биле алжир шериглериниң аразынга чепсектиг үскүлежиишкинге чедирген.

Алжирниң даштыкы херектер министри Бутефликтиң парлалга конференциязынга айытканы болза «дайын чорудулгаларының түүнелинде марокко кезектер алжир девискээрже 50—100 километр ханыладыр бурунгаарлаан». Дайын хемчеглериндe киржип турар марокко шериглериниң саны каш-каш муң кижи болуп турарын министр демдеглээн. Кол хемчеглерни Хасибей да биле Тинджуб таңнылы черлеринге удур чоруткан. Ол таңнылы черлерин холга тударын алжир шериглер үргүлчүлээн турган.

Октябрь 14-те Алжирниң Министрлер Чөвүлелиниң далаштыг хуралы болган, аңаа марокко-алжир кызыгаарда байдалдың дугайында айтырыгны чугаалажып көрген.

Алжир биле Марокконуң аразында маргылдаалыг кызыгаар айтырыгларын тайбың аргалар-биле таарыштыр шиитпирлээрин чедип алыр дээш бүгү күжениишкиннерин алжир чазак салыр дээрзин даштыкы херектер министри Бутефлик демдеглээн. Ооң-биле холбаштыр алжир чазак төлөөлери ол-ла кежээ Рабатче ужудуп үнген. Ооң составында Национал хуралдың депутаты Мохаммеда Язида биле национал камгалал министерствозунуң кабинет начальниги майор Слимана бар. Төлөөниң кежигүннери Марокконуң хааны II Хасан-биле ужуражыр ужурлуг.

ПАРИЖ. (СЭТА). Радиога болгаш телевидениеге чүве чугаалап турган, Марокконуң хааны Хасанның медеглээни болза: ийи чурттуң аразында тургустунуп келген кызыгаар кризизин шиитпирлээр дээш Алжир-биле чугаалажырынга Марокко белен.

«Бистиң кожаларывыс болгаш акы-дуңмаларывыс болуп турар улустар-биле кайгамчык харылаалаларны тударын оралдажып турар бис. Ынчалза-даа бистиң ёзулуг кызыгаарларывыска дээп болбас чорукту камгалаарынга бистиң шиитпирлиивисти ол чүткүл канчап-даа чайгылдырып шыдавас» деп хаан чугаалаан.

Бундестагтың тускай хуралынга

БОНН. (СЭТА). Октябрь 15-те бундестагтың тускай пленарлыг хуралынга канцлер Аденауэрнин албандыл дүшкенин хүлээп алыр дугайында президент Любкениң чагаазын бундестагтың даргазы Герстенмайер номчаан. Канцлер-биле кады чазак база албандан дүжүп турар. Бундестагтың дараазында хуралынга чаа канцлерни соңгугужеге чедир Аденауэр федералдыг канцлернин хүлээлгезин күүседир.

Герстенмайер биле Аденауэр бундестагтың хуралынга чүве чугаалааннар.

Капитал чурттарында аңгы демисели

ФРАНЦИЯ

Па-де-Кале департаментиде «Вермель-3» деп шахтага чер иштинге болган ажыл соксадыышкыны неделя ажыг үеде үргүлчүлээн. Орулга чок дээр чылдак-биле шахталарга ажылды кызырарының чазак планнарынга удур демиселге дагжыларның эп сеткил каттыштырылгазының маселыг митингизи-биле ол ажыл соксадыышкыны доозулган. Шахтёрлар чер иштинден дашкаар үнүп келгеш, өске шахталарда боттарының эштери-биле кады демиселди үргүлчүлээринге бүрүн шиитпирлиин илергейлээн.

Триеде (Мерт биле Мозель департамент) Лотарингияның демир-руда бассейнниң бир шахтазының беш үүс ажылчыннарының медеглээни: «Бистерни мал-биле бир дөмей аажылаар чорукту күзевейн турар бис. Ажылды камгалаар болгаш бистиң ургларывыстың келир үезин хандырып бээр дээш шуптувус демисежир бис». Па-де-Кале департаментиде «Вермель-3» деп шахтада дагжыларбиле бир дөмей Триениң дагжылары шуптузу, чаңгыс кижи ышкаш, чер иштинге ажыл соксадыышкының каш хүннерниң мурнунда база чарлааннар. «Руданың сайгарылгазы чок болуп турар» дээр чылдак-биле оларның чартык кезиин ажылдан үндүрер дээн демир-руда трезинин кыжаныынга удур ол ажыл соксадыышкынын үндүрген.

Дагжылар федерациязының кыйгырыын ёзугаар Триеде чер иштинде ажыл соксадыышкынының киржикчилери-биле эп-сеткил каттыштырылгазының шимчээшкини бүгү Лотарингия демир-руда бассейнинде калбарган.

АНГЛИЯ

Англияның «Бутс» деп эм кылыр фирмазының 500 ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының 6 неделяда үргүлчүлээн ажыл соксадыышкыны тиилелге-биле доозулган. Ажылчы чоннар оларның профэвилелин хүлээп көөрүн негеп турган. Фирма биле профэвилелиниң аразынга дугуржулганы чарган соонда олар октябрь 15-те ажылдап эгелээн.

Лондон-Уэмбли районда туруп турар «Марриоттс» фирманың заводунда беш айда ажыл соксадыышкының үргүлчүлеп турар ажылчыннар ажыл неделязын кызырарын болгаш чугаалажыышкыннарга профэвилелиниң киржир эргезин хүлээп көөрүн негеп турар.

АКШ

Окридж хоорайның чоогунда турар (Теннесси штат) ийи атом бүдүрүлгелериниң дөрт муң хире ажылчыннары ажыл соксадыышкынын чарлаан. Олар ажыл төлевирин бедидерин негеп турар.

СИНГАПУР

Сингапурнуң шериг-далай баазазының ажылчыннары ажыл соксадыышкынын ийи неделя хире үеде үргүлчүлеп, күш-ажылдың байдалын эжиждерин негеп турар. Ажылчыннарның негелдезин хандыргыжеге чедир ажыл соксадыышкынын арадаа соксатпас дээрзин баазанын ажылчыннарының профэвилели медеглээн.

(СЭТА).

Бундестагтың тускай пленарлыг хуралынга канцлер Аденауэрниң албандыл дүшкенин хүлээп алыр дугайында президент Любкениң чагаазын бундестагтың даргазы Герстенмайер номчаан. Канцлер-биле кады чазак база албандан дүжүп турар. Бундестагтың дараазында хуралынга чаа канцлерни соңгугужеге чедир Аденауэр федералдыг канцлерниң хүлээлгезин күүседир.

Герстенмайер биле Аденауэр бундестагтың хуралынга чүве чугаалааннар.

Бүгүн республикага булуттагылап каап турар, чаашкын шоолуг эвес хүн болур. Кызылга чаашкын чок. Хат кошкактан өй-тавыга чедир, янзы-бүрү чүк угланыышкынныг. Агаарның температуразы: даглыг районнарга—2 градус сооктан 3 градус чылыг, оон өске черлерге—1—6, а Кызылга—4—6 градус чылыг.

Редакторнуң оралакчызы
Д. О. БЕГЗИ.

АЛЖИРНИҢ ОРУКТАРЫ-БИЛЕ

Хемистиниң сесерлии чазак Ордузуидан далайже кадыр талаже ийленип кирген. Адаанда пальмалар арыы доозулган черлерде болгаш ону Бен Булаид кудумчуңуң кежилдир эрткен черинде буза кагар маскалар каш хүннер улаштыр дагжап келген. Ында, Алжир хоорайның дал ортузунда, француз колонизаторларның кажан-бир шагда тургузуп кааны тураскаалды ажылчыныарның өскээр көөжүрүп турарлары ол. Алжирниң даштыкы херектерининг реакционерлерге өлүртүп каан министириниң адын ол сесерлик чоокта чаа алырының мурнунда даштыкы ээлериниң аңаа шагда-ла берип каан адын ол эдилевишаан турган... Алжирлериниң национал алдар-адын дорамчылап турар кылдыр колонизаторларның арттырып кааны чүдек-бужар үүлдерни ам алжирлер чер болганда арыглап турар.

Аныяк Алжир Республикага аар үржүк салгалдар арткан. Ол дээрге шаанга киир баксыраткан экономика, үрегдеттирген муң-муң суурлар, ашчут болгаш элегдел-түрегдел-дир. Миллион-миллион кижилер чурттаар чер болгаш медицина дузаламчызы чок байдалга турган. 250 муң уруглар өскүс арткан. Чоннуң 90 ажыг хуузу бижик билбес. Колонизаторлар дезип чоруткан, ынчалза-даа олар Алжир кедергей колониализмниң кинчизинге артсын дээш бүгү-ле үүлдерни кылганнар. Олар боттарының шериг баазаларын аңаа хевээр арттырган. Дыка хөй улуг үлетпүр бүдүрүлгелери, чижээ, чурттуң мурнуу талазында чаа-чаа нефть тывыштыг черлер мурнуку хевээр француз капиталдыы болуп турар. Саң база Франциядан дыка улуг хамаарылгада турар. Политика талазы-биле берге үүлдер база ол бергелерге немешкен. Хамаарышпас чорук дээш демисежир турган чамдык кижилер, боттарының хууда чылдактарын удуртулга болдургаш, ам дээрге улус массаларының эрге-ажыктарынга таарыштыр чазак чамдык хемчеглерни чорутканының соонда, хоралакчы ажыл-чорудулгазын үүлүлбүү арга-биле идепкейжидип турар апарган.

Ынчалза-даа алжир улус бергелерден чалданмаан. Хосталгалыг дайынга тиилелгени чедип алгаш, ажылагыйны катап тургузар, экономиканы хөгжүдер дээш ол көдүрлүүшкүнүг ажылдап кирипкен. Көдээде тараачыныар болгаш хөлечиктер колонизаторларның каапкан черлерин эжелеп ап, оларга кооперативтерни тургузуп турган. Хоорайларда ажылчыныар француз администрацияның каапкаш барган заводтарынга бүдүрүлгени таарыштырып тургузуп ап турган.

Оранда ындыг заводтарның бирээзинге бир-ле кончуг изиг хүн чеде берген бис. Шил сава бүдүрер ол завод мурнунда «Сен Гобен» дээр француз фирманы болуп турган. Ындыг изигде шил хептээр цехке улам изиг болган. Ынчалза-даа ында кижилер кедергей эрес-шудургу ажылдап турар. Ажылчыныар боттарының алжир күрүнезинге ажылдап турарын билирлер деп, бот-эргелел комитединиң төлөөлекчизи чугаалаан.

— Алжир хамаарышпас чорукту чедип аптарга, заводтуң мурнундагы ээлери ону часкаш, Францияже кезик-чамдыктап алгаш баарын оралдашкан — деп, ол чугаалады.— Ынчалза-даа серемчилел комитедин турзуп турган ажылчынар ол оралдажыышкынны үзе шапкан болгаш бүдүрүлгени чазар чорукту болдурбаан. Мурнунда аңаа 40 француз инженерлер болгаш 240 ажылчыныар ажылдап турган. Ынчан бүгү орулгалар бүдүрүлге ээлериниң карманынче кирип турган болгаш ажылчыныарның бүдүрүлгеге сонуургалы чок турган. Заводтуң кылыгларының 30—40 хуузу үрей кылдынып турган. Бөгүн байдал мырыңай өске. 40 француз инженерлериниң орнунга хоочун дуржулгалыг ажылчыныардан ийи оралакчылыг чаңгыс алжир инженер ажылдап турар. Ынчалзажок ажылчыныарның саны өскен. Олар ам 340 апарган. Ам заводта үрей кылыышкын 30 хуу эвес, үүгле 1—2 хуу апарган. Заводтуң бүдүрүүшкүнү чоорту өзүп орар.

База-ла ында, Оранда, прокат бүдүрер талазы-биле зде кылыкчы завод — АСИЛОР турар. Ам Алжирде эң улуг ол прокат заводу база национализастаттынган. 1961 чылда аңаа 31 муң тонна арматур каңын бүдүрген. Ынчаарга кара металл прокадынга чурттуң хереглелдериниң колдуу импорттуң күсели-биле хандырыныр турар.

Ажылчыныар-биле, бот-эргелелдиң завод комитединин, алжир ажылчы чоннарның Бүгү-ниити эвилелиниң завод организациязының төлөөлекчилери-биле чугаалаштывыс. Ол заводтуң мурнундагы ээлери база ону чазарын оралдашкан болду, ынчалза-даа ажылчыныар ону ынчаар кылдырбааннар. 21 кижи бактааган бот эргелелдиң завод комитеди бүгү ажылхеректи удуртуп турар. Ажылчыныардың аразындан дарганы соңгуп алыр болду. Бүдүрүлгениң планын комитет доктаадып, орулгаларны хуваап, продукцияны саарып, сайгарып турар.

Завод долу күчүзүнде ам-даа ажылдаалак. Ынчалза-даа алжир ажылчыныар заводту үүгле ажылдадып эвес, харын даштыкы тускай эртемниглер чокка-ла бүдүрүп үндүрүүшкүнну шингээдип апканнар.

— Маңаа бүдүрүлгени ажылчынарның эрге-ажыктарынга таарыштыр, оларның материалдыг деңнелин бедидиринге эптиг кылдыр шак ынчаар организастаанының ачызында ажылга чедиишкиннерни чедип алган бис — деп, профэвилел организациязының төлөөлекчизи чугаалаан.

Кайгамчык улуг алжир чурттуң экономиказын шуут-ла колониалдыг шынар-бүдүштүг болдурбушаан, ооң экономиказын француз колонизаторлар Францияның экономиказынга чоорту канчаар «доңнаштыр шарыл» турганын бо заводтуң чижээнден билип алган бис. Бо заводка бүдүрүп үндүрүүшкүнү Алжирде чедишпейн турар металл бузундуларын болгаш Франциядан сөөртүп келген ындыг бузундуларны ажыглаарынга таарыштыр тургускан болду. Ынчаарга Алжир дээрге демир рудалары-биле боду кайгамчык байлак болгай!

Бажы мырыңай көгерип калган, ынчалза-даа сергек, орлан-шоваа характырлыг, хоочун ажылчын, бот эргелел комитединиң кежигүнү Хадж-Абед Нуба чугаалап үнду. Ону ында «алжир индустрияның кырган адазы» деп адаар. Заводта ажылчыныарның улуг рольдуунуң дугайын ол чугаалаан болгаш АСИЛОР долу күчүзүнге ажылдаар деп бүзүрел ооң сөстеринден-не билдинип келир. Заводка чорааны дээш Хадж-Абед Нуба бистерге өөрүп четтиргенин илергейлээн. Ынчан ол онза хүндүткелдиг демдээ кылдыр холун чүрек дужунга салып ёзулады.

Амгы үеде 550 чыгам бүдүрүлгелер бот эргелел комитеттериниң холуче шилчээн. Көдээде ажыглаттынып турар бүгү черлериниң 1/6 кезее коллективтиг секторга хамааржыр. Чазактың 1963 чылдың мартта хүлээп алган декреттери чоннуң ол инициативазын деткээн болгаш хоойлу-биле быжыглаан. Афревилге делегей делгелгезиниң ажыттынганы-биле холбаштыр болган митингиге июнь 28-те чүве чугаалап тургаш, Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Бен Белла ол хемчеглериниң ужур-дузазын мынчаар үнелеп көргүскен: «Бир эвес мартта социалистиг декреттерни хүлээп албаан болзувусса, буржуазия бистиң революциявысты боой тудуп каан турар ийик».

Чурттуң хөгжүлдезин дедир тыртарын күзээн ындыг күштерге удур демиселге бодунуң чазаан алжир улус бүрүн деткээн. Бен Белланың депшилгелиг хемчеглерин деткивишаан,алжир улус сентябрь 15-те ону республиканың президентизи албандужаалга соңгаан.

Аныяк күрүненің мурнунда улуг айтыыглар турул турар. Мурнундагы ээлериниң чурттуң экономиказын боой туткан хөй санныг бартаазынлары ам-даа чедир үзе шаптыртынмаан. Чонну моондактап турган болгаш чаа амыдыралды тургузарының оруунга ам-даа буза шавар апаар социал кинчилер аар болгаш аажок улуг. Чурттуң ниитилел амыдыралында хереэениер ам-даа кошкак хаара туттунган. Колониализмниң кымчызы болур бижик билбес чорукту узуткаар сорулга-биле чуртта аажок улуг күжениишкиннерни салып турар. Школаларда уруглар бажыңнарында, заводтарда — чер-ле болганда өөренип турар. Бижик билбес чорукту узуткаар талазы-биле кичээлдериниң текстилерин француз болгаш араб дылдарда солуннар парлап турар. «Өөренип турар чон дээрге, бурунгаар бар чоруур чон-дур»—деп, Алжир хоорайда аскан плакаттарда чугаалап турар. Плакаттың сарыг талазында янзы-бүрү назылыг кижилер холдарында номнар туткан. «Бистиң чепсээвис — карандаш»— деп лозуңну солуннардан номчуп болур.

Орлеанвильден 30 километр черде Беж угбалышкылар аттыг уруглар бажыңы турар. Хамаарышпас чорук дээш демиселге олген ийи маадыр угбалышкыларның чуруктарын ол бажыңче кирер черде бедиди аскан. Элээн каш улуг бажыңнарда уруглар чурттап, өөренип, шыдаар ажылын күүседип турар. Ол дээрге Национал-хосталга шериниң дайынчыларының боттарының ада-иелерин чидирген ажы-төлү-дүр. Школага чеде бээриске француз дыл кичээли чоруп турган. Оларның чамдыктары 7—8, өскелери 11—12 харлыг. Ынчалза-даа оларның программазы чаңгыс: номчуп, бижип өөренир. Үш бичии уругну самбырага башкы келдиреррге, олар шупту кичээлди эки харыылааннар. Өске класска бичии оолдар кичээлдеп турган. Бистер оларга открыткаларны, значоктарны белекке берип, олар боттарының ада-иелери ышкаш чуртунуң ындыг патриоттары болурун оларга күзээн бис. Бистериниң чугаалаан сөстеривисти башкы оларга араб дыл-биле очулдуруп бээрге, олар адыш часкап олурганнар. Башкы боду база аажок өөрүй берген.— Силериниң келгеницерге кончуг өөрүп тур бис, ынчангаш бистиң чурттарывыс кезээде найыралдыг болур дээрзиниг быжыг бүзүрелдиг мен — деп, өөрээн сеткил-биле ол чугаалады.

Совет кижилерге хамаарыштыр найыралчы сагыш-сеткилдиң ындыг илерээшкиннериниге чер болганга таваржып чордувус.

Министерстволарның бирээзиниң төлөөлекчизиниң бистерни үдеп чораан машиназы найысылалче угландыр дорт орук-биле чорупкан.

— Бистериниң, алжирлерниң, орустарга мындыг ынаавыстың ужурун биликсей-дир силер бе?— деп, ол кады чораан кижизис бистерже көрүнгеш, айтырды.—Бистиң демиселивистиң аар-берге чылдарында бистерге кезээде дузалан келген сиңер, парлалгага азы делегейниң янзы-бүрү организацияларынга Алжир дугайында шыныг херекти бүгү делегейниң мурнунга чугаалаарындан кортпаан силер. Социализмни бир-ле дугаарында тургускан, ону тургузарын өскелерге дузалан турар силер, ак-сеткилдиг дузалап турар силер. А бистер, социалистиг хөгжүлдеден өске орук бисте чок дээрзин билир бис. Силерни, силериниң чуртуңарны, Никита Сергеевич Хрущевту бедин-биле хүндүлеп турарының демдээ кылдыр бисте дыка хөй кижилер боттарының ажы-төлдерин Хрущев деп ат-биле адап турар апарган. Чоокта чаа ол атты Джельф хоорайның даргазының оралакчызы бодунуң оглунга берген — деп, ол чугаазын доосту.

Изиг Сахарада — Хасси-Мессауд деп черде нефть тывыжының чаа төптериниң бирээзинге Алжирге аянчорук үезинде чораан бис. Эрткен чылын оортан 9.000.000 тонна нефтини тыпкан болду. Ол районнуң кайгамчык хөй нефтилиг черин «РЕПАЛ» болгаш «Алжир нефтиниң француз компаниязы» дээр ийи француз компаниялар мөлчүп турар. Нефть дамчыдылгалары-биле нефтини Чер ортузу далайның эриктериниче чайгап киирип турар, а ооң соонда танкерлер Францияга чедирип турар. Нефть казар черлерни көрүп чоруп турувуста, «РЕПАЛ» фирманың бисти үдеп чораан төлөөлекчизи «мында бүгү-ле чүвени французтарның болгаш алжирлерниң аразында деңге үлежип турар» чүве деп, онзалап таймылырлаар-даа болду. Херек кырында ыракта-ла ындыг эвес болган. Бүгү инженер-техниктиг ажылдакчылар болгаш мергежилдиг ажылчыныарның хөй кезии французтар болуп турар болгаш оларга дыка эптиг хоорайжыгашты туткан. Алжирлер аар-саар ажылдарны кылып, чударгай казанактарда чурттап турарлар. Алжирлериниң ажыл төлевирине бодаарга, французтарының ажыл төлевири дыка бедик. Шөлээ дугайы база шак ындыг. Тургустунган байдалды алгаш көөрге, алжирлер ол нефть тывыштыг черлериниң амдызында ээлери болгалак. Эрги концессия керээлерин ёзугаар, француз, америк болгаш англи капитал нефтини казып тыварынга болгаш сайгарарынга контролюн хевээр арттырып турар. Эрткен үениң артыышкыныарының дугайын Хасси-Мессаудтуң районунда турар француз даштыкы легионнуң шериг черлери база сагындырып турар.

Ынчалза-даа ол бүгү мөңге эвес. Аныяк алжир күрүне демисежип болгаш тиилеп турар. Амыдырал бурунгаарлап, чаа үүлдер өзүп болгаш тиилелгелиг базып орар.

В. БОЛЬШАКОВ.
Алжир — Москва.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА
1963—1964 ЧЫЛДАРНЫҢ ТЕАТР СЕЗОНУ АЖЫТТЫНАР
октябрьның 18, 20-де
Ц. Солодарьның
Мөңгүн куда
деп шиизи тыва дыл кырынга болур.
Шииниң эгелээри: хүндүс 12, кежээ 7 шактарда.
Октябрь 20-де, хүндүс
Игорь СОБОЛЕВТИН
Хайгыылчылар
деп шиизи болур.
Театрның дирекция чери.

СЭКП Тыва обкомунуң болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң районнар аразының «Бурунгаар» солунунуң редакторунуң оралакчызы
ОЮН НАТПИТОВИЧ МАНДАРЫЙ
бо чылдың октябрь 17-де хенертен мөчээнин СЭКП Тес-Хем кедээ парткому, колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелели, райкүүсөм болгаш «Бурунгаар» солуннуң редакциязының коллективи дыннатпышаан, ханы кажыдалын оон ог-бүлезинге база төрелдеринге илерелдир.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Шетинкин — Кравченко кудумчуу, бажын № 3. Телефоннары: Редакторнуң 24 — 63, редакторнуң оралакчыларының 35 — 24, 25 — 38, идеология киливиниң 37 — 13; карыысадгалыг секретарьның 23 — 35, кедээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин болгаш партийжи амыдырал киливиниң 25—38, 23 — 54, үлетпүр бүдүрүлгезинин болгаш партийжи амыдырал киливиниң 22 — 64, чагаа, ажылчын болгаш кедээ корреспондентилер база совет тургузуг болгаш амыдырал киливистерининг 21 — 27, иштики информация киливиниң 20—60, бухгалтериянын 31 — 75, корректорларның 21 — 47, солун келбейн барганда 32 — 75 телефоннары болгаар.

ТС—01440

Культура министерствозунуң типографиязы